№ 47 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏԻ 1914 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏԻ № 47

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 րուբլի. ամսական 85 կոպ.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».

TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՐՏԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 9 ՌՈՒԲ.
Մարտի 1-ից մինչև ապրիլի 1-ը—85 կ.։ Բաժանորդագրվել կարելի է իւրաքանչիւր ամսի 1-ից սկսած։
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և 40 կ. Նամակագրողներ ՀԻՆ ՀԱՍՑԷՆ և 40 կ. չուղարկողների խնդիրները՝ հասցէն փոխելու վերաբերմամբ՝ ԿԸ ԹՈՂՆՎԵՆ ԱՆՀԵՏԵՒԱՆՔ։

Յայտարարութիւնների համար պիտի վճարել I երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղին (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.։
1914 Թւի տարեկան բաժանորդները, որոնք առ 1-ն յունվարի 1915 Թ. լրիւ վճարած կլինեն բաժանորդավճար 10 րուբլին, ՁՐԻԱԲԱՐ կը ստանան հետևեալ 2 գրքերից մէկն ու մէկը. «ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ 1865—1871 Թ.», «ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՆԵՐ» վրձինի։
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
ՆԵՐՔԻՆ հիւանդութիւնների ընդունելութիւն. առանձնապէս կրծքի, Թոքերի, ԹՈՔԱՍՏԻ և սրտի. բժշկութիւն նաև խառն ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, արհեստական ՊՆԵՎՄՈՏՈՐԱԿՍՈՎ։ Թոքերի և սրտի, նաև ուրիշ օրգանների քննութիւնը և լուսանկարելը լուսաւորված ՌԷՆՏԳԷՆԵԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐՈՎ։ Ամեն օր. 9—1 ժամ ցեր. և 5—7 ժ. երեկոյեան. ՉՔԱՒՈՐՆԵՐԻՆ ԱՌ. Ժ. 9—10 ՁՐԻ։ Бебутовская 23. тел. 7—92
(ա.օ.) տո. 977 100—89

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. ԿԷՕՆՋԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներին. պլոմբ, արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի)։
Ընդունելութիւնը՝
Ամեն օր (Առաւօտեան ժ. 9—2-ը
(Երեկոյեան ժ. 4—7-ը
Անկյուն Արաս-Արաքսկայա հրապարակի և Լերմոնտովսկայա փողոցի, № 1.
(Ե.Հ.Կ.) տո. 679. 74—68

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԶԱՏԱՐԱՐ ԿԱՅՍՐԻ ՄԱՀՎԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 փետրվարի—2 մարտի

Ալէքսանդր II կայսրի մահվան տարելիցի օրը Պետրոս-Պօղոսի անուան տաճարում մատուցվեց պատարագ և կատարվեց հոգեհանգիստ։ Պրիվոլինեան նահանգի գիւղացիների կողմից եկած պատգամաւորութիւնը գիւղացիական բարենորոգման 50-ամեակի առիթով Ալէքսանդր II-ի դամբարանի վրա դրեց ոսկէ պսակ։ Բուլղարական դեսպան Ռատկո Դմիտրիեվը դամբարանի վրա դրեց Թարմ ծաղիկներից հիւսված պսակ՝ «Ազատարար-Թագաւորին երախտապարտ Բուլղարիայի կողմից» մակագրութեամբ։

Պալատական հոգևորականութեան կատարած հոգեհանգստին ներկայ էին Թագաւոր Կայսրը, Թագուհի Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդորովնան, Մեծ Իշխանները և Մեծ Իշխանուհիները։

ՍՕՖԻԱ.—Ազատարար Թագաւորի մահվան տարելիցի առիթով տաճարում կատարվեց հոգեհանգիստ, որին ներկայ էին պալատի ներկայացուցիչները, բոլոր մինիստրները, օֆիցէրներ և ռուսական դեսպանատան պաշտօնեաները։

ՌՈՒՍ ԲԱՆՏԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 փետրվարի—2 մարտի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Բացվեց բանտային գործիչների երկրորդ համառուսական համագումարը արդարադատութեան մինիստրի, սրա օգնական Ջապլինի, սենատորների, բանտային գլխաւոր վարչութեան պաշտօնեաների ներկայութեամբ։ Ներկայ էին 120 հոգի։ Բանալով համագումարը, արդարադատութեան մինիստրը ընդգծեց, որ այսօր լրանում է ուղիղ 35 տարի այն օրից, երբ Ալէքսանդր II կայսրը բանտային գլխաւոր վարչութեան հիմքը դրեց։ Յիշատակելով մինչև օրս եղած գործողութիւնների մասին մինիստրը յայտնում է, որ արդէն աւարտված են կարևոր նշանակութիւն ունեցող ժամանակի աշխատավայրի վերակազմութեան հարցի նախապատրաստական աշխատանքները և համապատասխան օրինագիծ ներկայացված է օրէնսդրական հաստատութիւնների քննութեան։ Ապա մինիստրն ասաց, որ 1912 Թ. օրէնսդրական սանկցիա ստացաւ բանտային գլխաւոր վարչութեան մշակած այն օրինագիծը, որով պետական օգնութիւն է տրվելու բանտարկութեան տեղերից ազատված անձանց հովանաւորող ընկերութիւններին։ Այնուհետև մինիստրը շեշտեց այն էական աշխատութիւնների վրա, որոնք ստացվել են անչափահասների համար հիմնված կրթիչ ու պատժիչ հաստատութիւններ ի ցանցը զարգացնելու գործում։ Ներկայ համագումարը ահագին գործ ունի անելու բանտային և բանտարկեալների կեանքը բարւոքելու վերաբերութեամբ։ Վերջում մինիստրը առաջարկեց համագումարի անդամներին հաւատարմութեան ըղձացումներ առ ոտս Թագաւոր Կայսրի արկանել։ Համագումարը բաժանվեց հետևեալ սեկցիաների. բանտային առողջութիւն ու տնտեսութիւն, բանտարկեալների աշխատանքներ, բանտակառուցման մասը, բանտային ռեժիմ։

Բանտային գործիչների համագումարի ամենահպատակ հեռագրին արդարադատութեան մինիստրը բաղդաւորվեց ստանալ հետևեալ հեռագիրը.

«Հաղորդեցէք բանտային գործիչների համառուսական համագումարի բացման հանդիսին հաւաքվածներին Իմ սրտագին շնորհակալութիւնը Ինձ արտայայտած զգացմունքների համար»։

«ՆԻԿՈԼԱՅ»

ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՌՈՒՍ-ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

28 փետրվարի—2 մարտի

ԲԵՐԼԻՆ.—«Նորդ-Դայտշէ-Ալգ.-Ցայտունգը» բերելով «Бирж. Вѣд.»-ի յօդուածը՝ ասում է, որ մտադրութիւն չունի քննադատել ռուսական զօրքի արժանի գովքը և միանգամայն համաձայնում է «Россія»-ի հետ, թէ երկու պետութիւնների կառավարութիւնները մտադրութիւն չունեն խաչ դնել ռուս-գերմանական բարեկամութեան առասպելի վրա։

«Լօկալ-Անցեյգերը» «Россія»-ի յօդուածի առիթով ասում է, որ այդ յօդուածը Գերմանիայում կարող է ընդունվել հաւանութեամբ, բացի սօցիալ-դեմօկրատական մամուլից, որ ոչ մի ազդեցութիւն չէ գործում գերմանական քաղաքականութեան վրա. ամբողջ՝ գերմանական մամուլը միշտ էլ կողմնակից է եղել Ռուսաստանի հետ հաշտ աշխատակցելուն։

«Կրէյց-Ցայտունգը» լրագրական բանակւի առիթով գտնում է, որ սխալը գերմանական հրապարակախօսութեան կողմից եղաւ և ասում է. «Մենք լրջօրէն կը ցաւենք եթէ ռուս-գերմանական յարաբերութիւնները վատթարանան»։

«Տէգլիխը» ընդգծում է, որ գերմանական մամուլը բարեկամաբար է տրամադրված դէպի Ռուսաստանը, որ չի կարելի ասել ռուսական մամուլի մասին։ Ռուսաստանի գործելակերպից կախված կը լինի՝ կը վերականգնանա՞յ, արդեօք, նորից ռուս-գերմանական բարեկամութեան առասպելը։

«Դայտշէ-Ցայտունգը» հարցնում է, թէ ի՞նչպէս համաձայնեցնել «Россія»-ի յօդուածները «Бирж. Вѣд.»-ի առաջական յօդուածի հետ, և բարեմաղթում է, որպէսզի այդօրինակ՝ անհանգստութիւն ծնող՝ երկդիմութիւնը դադարէ։

«Պօստը», խօսելով «Նորդ-Դայտշէ-Ալգ. Ց.»-ի և «Россія»-ի երէկվայ յօդուածների մասին, գտնում է, որ երկուսի յայտարարութիւնները այնպէս անորոշ ու ծանօթութիւններով լի են, որ հազիւ թէ կարող լինեն երկարատև ու խոր ազդեցութիւն թողնել։ Տրադիսիոն բարեկամական յարաբերութիւնների դարձուածքը Գերմանիայում չափազանց ի չարն գործադրեցին, սակայն ըստ էութեան հազիւ թէ լինեն երկու պետութիւն, որոնք կարող լինէին աւելի դիւրին պահպանել փոխադարձ բարեկամական յարաբերութիւններ, քան Ռուսաստանը և Գերմանիան։ Բայց և այնպէս Ռուսաստանը ըստ երևոյթին ենթակայ է այնպիսի երևոյթների, որոնք ձգտում են ամեն տեղ սահմանել Գերմանիայի դժուարութիւններ։

«Բեօրզէն-Կուրիէրը» ասում է. «Գերմանական կառավարութիւնը հանգիստ նայում էր մամուլի մէջ սկսված արշաւանքին, համոզվելով, ոչ առանց ուրախութեան, որ նա կարող է իր յոյսը դնել ժողովրդի վրա իրական վտանգի ճնշման դէպքում։ Զը նայած որ կառավարութիւնը, «Նորդ-Դայտշէ-Ալգ.-Ցայտ.»-ում տպված երէկվայ յօդուածով փոխեց իր դիրքը, այնու ամենայնիւ նոյնիսկ հարկաւոր է թէկուզ յետին թւով ընդգծել, որ սահմանը միայն այդ տեսակ անհանգստութիւն առաջ բերող՝ անհիմն բանակուի առաջ, կը նշանակէ կրակի հետ վտանգաւոր խաղ խաղալ։ Ողջունելի է այն վճռականութիւնը, որով կառավարութիւնը ներհակեց անպատասխանատու նացիոնալիստներին։ Սպառազինման օգտին ագիտացիա մղողների և շովինիստների հասցէին այդ տեսակ կարուկ լեզու արդէն վաղուց չէ լսվել տեղեակ շրջաններից։

«Տագը» գրում է. «Այն փաստը, որ այժմ Բեռլինի և Պետերբուրգի միջև զգացվում են աւելի անբարեկամ հովեր, ժխտել չի կարելի։ Ռուսաստանի անհասկանալի վարմունքը Թիւրքիա առաքված գերմանական զինուորական միսսիայի հարցում՝ բաւական չափով պայմանաւորում է տիրող դժգոհութիւնը, բայց նման թիւրիմացութիւնների հիման վրա չի կարելի խօսել մօտալուտ պատերազմի մասին։ Նոր լաւ առևտրական պայմանագիրը պէտք է համարել լաւագոյն միջոց պահպանելու մեր յարաբերութիւնները դէպի Ռուսաստանը երկար ժամանակ նորմալ հիմունքով»։

ԿԵՕԼՆ. — Սազօնովի յայտարարութիւնների և «Россія»-ի յօդուածի առիթով «Կեօլնիշէ-Ցայտունգի» Բեռլինի թղթակիցը հաղորդում է. «Այդ յայտարարութիւնները Գերմանիայում կընդունվեն անպայման բարեացակամօրէն։ Ով արտաքին կարգի սպառազինման է դիմում, նա պէտք է հաշւի այն ամենի հետ, ինչ հաղորդվում է մամուլում։ Եթէ այդ հաղորդագրութիւնները անհանգստութեան առիթ են տալիս, ուրեմն ղեկավար պետական գործիչները հնարաւորութիւն ունեն բացատրելու, որ գոյութիւն չունեն այնպիսի մտադրութիւններ, որոնք արտասահմանում անհանգստութիւն են սերմանում։ Այնուաօրէն կամենալով խաղաղութիւն, մենք հանգստօրէն վերաբերվեցինք ռուսական և ֆրանսիական մամուլի մէջ յաճախակի տպվող աննպաստ յայտարարութիւններին, թէև նրանք առիթ էին տալիս մեկէն արձագանքել, քան «Կեօլնիշէ-Ցայտունգի» յօդուածը։ Թող ուրեմն այնքան աղմուկ հանած յօդուածը, որ ուղարկել էր Պետերբուրգի մեր թղթակիցը, եթէ միայն կարելի է հաւատալ այդ յօդուածի մէջ մատնանշված ռուս պետական մարդկանց և ռուսական պաշտօնական մամուլի անկեղծութեանը, բացայայտէ դրութիւնը։ Այն ժամանակ յետագայում հարկաւոր կը լինի ռուսական քաղաքականութիւնը ղեկավարողների կողմից սուկ բարի կամքի արտայայտութիւն, որի նկատմամբ գերմանական քաղաքականութիւնը վարողները պակասութիւն չունեն, որպէսզի այդ բացատրութիւնը չունենայ վատ, այլ ընդհակառակն, լաւ հետևանքներ»։

ՊԱՐԻԶ.—«Бирж. Вѣд.»-ի յօդուածը և Սազօնովի ու լրագրի աշխատակցի միջև տեղի ունեցած խօսակցութիւնը բառացի կերպով մամուլը արտատպում է։ Ֆրանսիական հասարակական կարծիքը մեծ գոհունակութեամբ քննում է նրանց ըստ էութեան, երբ Ռուսաստանի ռազմի ույժն ու խաղաղասիրութիւնը ապացուցանող, և գտնում է, որ նրանց հանգիստ ու կարուկ տոնը ամենալաւագոյն կերպով վերջ կը դնէ գերմանական մամուլի արշաւանքին։

Արմատականների պաշտօնական օրգան «Լը-Ռադիկալը» ասում է, որ Ֆրանսիան ուրախանում է Ռուսաստանի այն յայտարարութիւնից, թէ նա կամենում է խաղաղութիւն, սակայն պատրաստ է պատերազմի։

«Թանը» առաջնորդող յօդուածով ապացուցանում է, որ Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի սպառազինումը արդիւնք եղաւ Գերմանիայի սպառազինման. Նրանց գործողութիւնները հանդիսանում են լոկ նախազգուշական միջոցներ, բայց ոչ պրովոկացիա։ Գերմանիան պէտք է հաշւի այն բանի հետ, որ Ռուսաստանը և Ֆրանսիան չեն հրաժարվի իրանց տեղից մեծ պետութիւնների շարքում։

«Ժուրնալ-Դէ-Դէբան» վկայում է, որ ռուս-գերմանական միջադէպը մի աւելորդ անգամ ևս ապացուցեց, թէ ռուս-ֆրանսիական դաշնակցութիւնը անհրաժեշտօրէն պէտք է հիմնվի ռազմի ույժի վրա։

ՊԱՐԻԶ.—Հանոտօն «Ֆիգարօյի» մէջ գրում է. «Գերմանական քաղաքականութեան էութիւնը՝ ձգտումն է պահպանելու հեգեմօնիա Եւրօպայում, չը դիմելով ույժի։ Երրեակ համաձայնութեան սերտ միութիւնը բաւական է այդ վտանգը խափանելու համար»։

«Ժուրնալը», «Պտի-Ժուրնալը», «Պտի-Պարիզիէնը» վկայում են, որ ռուսական յայտարարութիւնների հանգիստ տոնը ապացուցեց, որ գերմանական մամուլը ի զուր տեղն է վախեցնում։

ՎԻԷՆՆԱ.—«Ացէյտը» գրում է. «Աւստրիական դիպլօմատիան, որ ընդունակ է լոկ վախեցնել, գրգռել ու վնասել, վերստին ցոյց տուեց իր արուեստը իր դաշնակիցների սրերը ճօճեցնելու։ Ռուսական հանգիստ դիպլօմատիան պատասխանեց ժպտալով, որ նրա նպատակը՝ խաղաղութիւնն է»։

«Ազույսգը» յօգուտ պատերազմի սկսված լրագրական արշաւանքը անուանում է բարի նշան, որովհետև՝ երբ պատերազմը յիրաւի սպառնում է, մամուլը լռում է։

«Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէն» յոյս է յայտնում, որ մօտակայ շաբաթներում կը պարզվեն աւստրո-ռուսական յարաբերութիւնները։

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ ԵՒ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Փետր. 28—մարտի 2

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Պօստ-հեռագրական գլխաւոր վարչութեան ստացած տեղեկութիւնների համաձայն՝ փետրվարի 28-ի առաւօտից Ռօստովի, մասամբ Եկատէրինօսլավի ցանցի հեռագրաթելերը փչացան ուժեղ մրրիկից։ Ձեռք են առնված բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, վերականգնելու հաղորդակցութիւնը, թէև շարունակվող մրրիկը արգելք է լինում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ.—Ուրագանի պատճառով Ազովի ծովի ջուրը բարձրացաւ 4 արշին։ Օչուէվի և Եասենի շրջանները մնացին ջրի տակ։ Օչուէվիում խեղդամահ եղան աւելի քան 1000 մարդ, Եասենում՝ 150։ Սև-ծովի ճանապարհին երկաթուղու վագոնները և շոգեմեքենաները շրջվել են։ Կօզակների գիւղերում շինութիւնները ջուրը քշել տարել է։ Օչուէվի շրջանում՝ ջուրը քշել է 380 շինութիւն։ Առաւօտեան դէմ աւազախառն քամին Պրիմօրսկայա գիւղաշէնի մօտ ծովը նետեց քնած 200 բանւորի, որոնք բոլորն էլ խեղդվեցին։ Նոյն տեսակ աւազախառն յորձանք ծածկել է Պրիմօրսկայան և բանւորական բազմաթիւ տնակներ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ.—Փետրվարի վերջերին մի քանի օր շարունակ փչում էր ուժեղ հարաւային քամի։ Փետրվարի 28-ի գիշերը փչեց ուժեղ հիւսիսային քամի։ Ենթադրվում են, որ Ազովի ծովի վրա երկու օդային հոսանք ընդհարվել են, կազմելով սարսափելի մրրիկներ, որոնք բաժան-բաժան լինելով դիմեցին դէպի արևելեան ծովափը։ Ջուրը հոսում էր 6 արշին բարձրութեամբ։ Ջրի տակ մնաց ծովափը՝ սկսած Եյսկից մինչև Կերչի նեղուցը։ Չափազանց տուժեցին Պրիմօրսկայա-Ախտարսկայա, Տեմրիւկա գիւղերը, Եասենսկայա, Օչուէվի, Պուչէգօրի, Գօլուբիցկայա տեղերի բնակիչները։ Եասենսկի գիւղաշէնում դժբաղդութեան րօպէին քնած էին 176 բանւոր։ Ազատվելով հեղեղից, մարդիկ ընկան կանգնած գնացքի վրա։ Շոգեմեքենան և պլատֆորմները ջրի յորձանքից շրջվեցին։ Ուրագանը տևեց 40 ժամ։ Ջուրն իջնելուց յետոյ մարդու աչքերին ներկայացաւ սոսկալի պատկեր։ Եասենի շրջանում երկաթուղագիծը ամբողջ 8 վերստ տարածութեամբ կտոր-կտոր էր եղել։ Մի քանի տեղերում գիծը բարձրացել է 3 սաժէնով։ Շոգեմեքենայից և վագոններից կախված են փրկութիւն որոնող մարդիկ, որոնք շարունակ աղաղակում են սրտամորմոք։ Աղէտի տեղում ընկած են կայարանների և երեւելիների բեկորներ, բազմաթիւ զոհեր։ Փլատակների տակ հրաշքով փրկվել են 48 հոգի։ Օչուէվի շրջանում կային 380 ձկնորսական տնակներ 1000 բնակիչներով։ Այստեղ տեղի ունեցած աղէտի մանրամասնութիւնները յայտնի չեն հաղորդակցութեան բացակայութեան պատճառով։ Առայժմ ազատվել են 8 մարդ տների տանիքների վրա։

Տեմրիւկում ընկած են տասնեակ դիակներ։ Կործանման պատկերն աննկարագրելի է։ Վնասներն ահագին են։ Ծերերի առեւով այս տեսակ դժբաղդութիւն եղել է 37 տարի առաջ։

Մարտի 1-ին աղէտի վայրը մեկնեցին շրջանապետը և դատական իշխանութիւնները։ Կազմակերպվում է վնասվածներին օգնող մասնաժողով։ Համարձակները ծովն են մտել կենդանի մարդկանց ազատելու և դիակները գտնելու նպատակով։ Ծովափին անհամար ժողովուրդ է, որ անհամբեր սպասում է նաւակներին։ Տեղի են ունենում քստմնելի տեսարաններ։ Շատերը խելակորոյս վիճակումն են։

ՇԱՄԱԽԻ.—Մարտի 1-ի վաղ առաւօտից մի քանի ժամ տևողութեամբ քաղաքը և շրջակայքը շրջապատված էին խիտ դեղին մառախուղով, թափվում էր կեղտոտ կաւային անձրև, զգացվում էր մրուրի հոտ։

ՎԼԱԴԻԿԱՎԿԱԶ.—Փետրվարի 28-ի ժամը 1-ից ցերեկով քաղաքի վրայով, մինչև այսօր առաւօտ կանգնած էր մանր փոշու խիտ մառախուղ, որ բերել էր քամին հիւսիս-արևելքից։ Երեկոյեան եկաւ ձիւն, որ աստիճանաբար մաքրեց օդը։ Երէկ հեռագիրը չէր գործում։

ԳՐՕԶՆԻ.—Փետր. 28-ի ժամը 1-ին անցաւ ուրագան։ Երկինքը ծածկվեց կարմրագոյն մշուշով։ Այնպէս մթնեց, կարծես թէ խաւարում տեղի ունեցած լինէր։

ՆՈՎՕՉԵՐԿԱՍԿ.—Ուրագանից յետոյ սկսվեց ձիւնախառն փոթորիկ։ Մոսկվայից դուրս եկած արագ գնացքը խրվել էր ձիւնի մէջ և տեղս հասաւ մօտ 9 ժամ ուշանալուց յետոյ։ Այրվեց Կասպիեվա մեծ գիւղի կէսը։

ԹԷՄԻՐ-ԽԱՆ-ՇՈՒՐԱ.—Ամբողջ 16 ժամ շարունակ քաղաքում կատաղի մրրիկ էր, որ քաղաքը ծածկեց փոշով։ Ցերեկը մթութեան պատճառով տներում ճրագ վառեցին։ Դժբաղդութիւններ մարդկանց հետ չեղան։

ՆՈՎՕՉԵՐԿԱՍԿ.—Անցաւ ուրագան։ Շատ տանիքներ պոկվեցին։ Մի քանի մարդ վիրաւորված են, մէկը սպանված։

Մինչև ժամը 3-ը ուրագանը պոկեց շատ տանիքներ և ցանկապատեր։ Երկու եկեղեցու տանիք պոկված են։ Շատ տեղերում հեռագրաթելերը կտրվել են։ Գնացքներն ուշանում են։

ԲԱԹՈՒՄ.—Ծովի վրա կատաղի ալեկոծութիւն է և մառախուղ։

ԹԷՕԴՕՍԻԱ.—Ամբողջ հարաւում չեղած մրրիկ է։ Ազովի նաւահանգիստներից հեռագրում են, որ ուրագանը մի վայրկեանում 32 մետր անցնող ույժի էր։ Տէմրիւկում նաւահանգիստ են շպրտված 3 նաւ։

ՑԱՐԻՑԻՆ.—Կատաղի մրրիկ է։ Պոկվել են հեռագրական ու հեռախօսի թելերը։ Գնացքներն ուշանում են։

ՑԱՐԻՑԻՆ.—Ցիկլոնից քանդված ու ոչընչացված ցանկապատների, դարպասների, տանիքների, խաղովակների և ցուցանակների թիւը անհամար է։ Քարուքանդ են եղած 20-ից աւելի կացարան, շատ հեռագրական սիւներ ընկել են։ Արչադա, Լիպկի և Կուբերլէ Դվօյնայա կայարանների միջև հեռագրի փչանալու պատճառով գնացքները կանգ առան 4—5 ժամ։ Այժմ երթևեկութիւնը վերականգնված է։ Ցարիցինը այլ քաղաքների հետ կապող հեռագրաթելերը վերականգնված են, բացի Աստրախանի և Բագուի գծերից։

ԱՍՏԱՐԱ.—Ուժեղ ուրագան է։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ.—Սարսափելի ուրագանը շատ տների տանիքները տեղահան արեց, ինչպէս նաև շատ ծառեր՝ իրանց արմատներով. Հեռագրաթելերը կտրվել են։ Վոլգայի վրա մի քանի նաւ ջարդված են։ Լուրերի համաձայն, կան և մարդկային զոհեր։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ.—Երէկվայ ուրագանը Վոլգայի վրա խորտակել է 4 նաւ և երկու շոգենաւ. շատ մանր նաւակներ նոյնպէս փչացել են։

ԱՍՏՐԱԽԱՆ.—Նաւագնացութիւնը բացվեց։

ՏԵՄՐԻԿ.—Ցեմէնտի ամբարտակը քանդված է։ Ներս հոսած ջուրը ծածկել է քաղաքի մեծ մասը։ Կան մարդկային զոհեր։ Ռօմանօվսկայա-խուտօրում ուրագանը պոկել է շատ տանիքներ։

ՍԵՎԱՍՏՕՊՕԼ.—Ծովային փոթորիկ է։ Նաւագնացութիւնը նաւահանգիստների հետ խանգարված է։

ԲԵՐԴԵԱՆՍԿ.—Քաղաքի վրայով ուրագան անցաւ։ Քաղաքի հարթ մասերը ջրի տակ են մնացել. կան փլուածքներ։

ԲԱԽՄՈՒՏ.—Կարնաւալին եղանակից յետոյ սկսվեց ուժեղ փոթորիկ։ Քաղաքում ընկած են ծառեր, ցանկապատեր։ Հեռախօսը չէ գործում։ Ճանապարհները մնացել են ձիւնակոյտերի մէջ։

ՌՕՍՏՕՎ Դ./Վ.—Ուժեղ ուրագանը շատ դժբաղդութիւններ առաջ բերեց։ Պոկվել են տների տանիքները, հեռախօսը և հեռագիրը չեն գործում։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՍԼԱՎ.—Ուրագանը ամենուրեք փչացրել է հեռախօսի և հեռագրական հաղորդակցութիւնը: Նիկիտովկա—Կոնստանտինովկա գնացքների երթևեկութիւնը կանգ է առել:

ԵՅՍԿ.—Ուրագանը մեծ դժբաղդութիւններ առաջ բերեց: Ջուրը անջատել է քաղաքից Կոսի և կայարանի բնակիչներին: Շատ տանիքներ և ցանկապատեր տեղահան են եղել: Նաւահանգստում շատ ջարդված նաւեր կան:

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
Փետրվարի 28—մարտի 2

Բուխարէստից հաղորդում են, որ, «Ունիվէրսալ» լրագրի տեղեկութիւնների համաձայն, Սերբիան, Յունաստանը, և Չերնոգորիան ստորագրել են դաշնակցական պայմանագիր: Սերբիան պարտաւորվել է մինչև 1917 թիւը ունենալ զօրք՝ բաղկացած 550,000 մարդուց, Յունաստանը՝ 380,000 և ուժեղացնել ռազմական նաւատորմը, Չերնոգորիան՝ 60,000: Դաշնակիցները պատերազմի դէպքում կատարելու են միաժամանակ զօրաժողով: Պայմանագրի մէջ որոշված է դէպի Բուլգարիան և Ալբանիան ունենալիք վերաբերմունքը:

ԲԵԼԳՐԱԴ.—Ներքին գործերի մինիստրութեանը հաղորդում են Դիբրից, որ Ալբանիայից առնաուտները յարձակում գործեցին սերբիական ժանդարմական պահակախմբի վրա, Սպիտակ եկեղեցի կոչված գիւղի մօտ: Մի ալբան սպանված է:

ՎԻԵՆՆԱ. — «Նէյէս-Վինէր-Տագէբլատը» գրում է. «Աւստրո-ունգարական և Իտալական դեսպանները գերմանական դեսպանի հետ համաձայնութիւն կայացնելուց յետոյ Աթէնքում բերանացի հանգստացուցիչ վստահացումներ արին, որոնք մեծապէս նպաստեցին Յունաստանի խաղաղ տրամադրութեան վերականգնման Ալբանական Եպիրոսում:

ՎԻԵՆՆԱ.—«Կոր. Բիւրոյին» հաղորդում են Վալօնից, որ 600 ժանդարմ դիմեցին Արգիրո-Կաստրօ: Ուրիշ 300 ժանդարմ եկան Դարացցոյից և դիմելու են Հարաւային Ալբանիան գրաւելու համար:

Կ. ՊՈԼԻՍ.—Ստորագրվեց հաշտութեան պայմանագիր Թիւրքիայի և Սերբիայի միջև:

ՍՕՖԻԱ.—Հերքվում է արտասահմանեան լրագիրների այն տեղեկութիւնը, թէ բուլգարական էկզարխը մեկնելու է Ռուսաստան բուլգարական եկեղեցին ռուսականին միացնելու խնդրի առիթով:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)
Փետրվարի 28—մարտի 2

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Դատաստանական պալատը պրօֆ. Բօդուէն-Կուրտենէին դատապարտեց երկու տարով բանտի «Աւտօնօմիայի ազգային-տերիտօրիալ նշանները» գրքի համար:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. — Ազնուականների ժողովարանի դահլիճում կոմս Բոբրինսկու նախագահութեամբ կայացաւ բազմամարդ ժողով, որ նուիրված էր Ուգօրսկայա Ռուսիի, Գալիցիայի և Բուկովինայի ռուսների հալածանքների հարցին: Ներկայ էին Պետական Դումայի և Խորհրդի անդամներից, սլաւօնական ընկերութիւնների ներկայացուցիչներ, գրականներ, ուսանող երիտասարդութիւնը: Բոբրինսկին արտասանեց մի երկար ճառ, որով նկարագրեց Մարմարօշ-Սիգէթի դատավարութիւնը և անալիզի ենթարկեց Լվովի դատի մեղադրական ակտը: Ապա ճառեցին Նիկանօրովը և Պետ. Դումայի անդամ հայր Միտրօցկին:

Բժշկական խորհուրդը ցանկալի գտաւ հիմնել Ռուսաստանում բակտերիոլոգիական ինստիտուտ:

Ժողովրդական կրթութեան մասնաժողովը, քննելով ուսուցչական սեմինարիաների բարենորոգման օրինագիծը, 24 ձայնով 21-ի դէմ որոշեց, որ սեմինարիաներում կարող են ընդունվել միմիայն ուղղափառները:

Մամուլի օրինագիծը քննող դումայական մասնաժողովը ընդունեց այն յօդուածը, որի համաձայն դատախազը իւրաքանչիւր գրաւման մասին պարտաւոր է տեղեկացնել դատարանին 6 ժամվայ ընթացքում: Գրաւելու կարգադրութիւնը պէտք է քննվի դատարանում մօտակայ առեանի օրը: Եթէ գրաւելուց 3 օր յետոյ դատարանը չը հաստատէ գրաւումը, այն ժամանակ հրատարակութիւնը համարվում է գրաւումից ազատ: Բոլոր ձայներով ընդդէմ մէկի ընդունվում է այն առաջարկութիւնը, որպէսզի անկանոն գրաւումից առաջացած վնասը վճարէ պետական գանձարանը. Նահանգական դատարանների և պալատների դատավճիռները մամուլի գործերի վերաբերմամբ համարվում են վերջնական: Դրամական տուգանքներն առնվում են անմիջապէս: 12 ձայնով ընդդէմ 8-ի ընդունվեց այն կանոնը, որ մամուլին վերաբերեալ պարտադիր որոշումներ հրատարակելու իրաւունքը պահպանվում է սոսկ պատերազմական դրութեան մէջ յայտարարված տեղերի համար: 13 ձայնով ընդդէմ 7-ի մերժվում է այն առաջարկութիւնը, թէ վարչական իշխանութիւններին պէտք է իրաւունք տրվի հրատարակել պարտադիր որոշումներ և արգելքներ դնել մամուլի վրա ադմինիստրատիվ կարգով:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ.—Պետական Խորհրդի անդամ Ստրուկովի նախագահութեամբ բացվեց 39 միացեալ ազնուականական ընկերութիւնների լիազօրների համագումարը: Ներկայ էին աւելի քան 100 մարդ: Ստրուկովի ողջոյնի ճառից յետոյ ներկայ եղողների միաբան ցանկութեամբ ուղարկվեց Թագաւոր Կայսրին ամենահպատակ հեռագիր: Համագումարը ձեռնարկեց իր զբաղմունքներին, որոնք տևելու են մինչև մարտի 6-ը:

ՄՈՍԿՎԱ.—Երկրագործութեան դեպարտամենտի կառավարչի, նահանգապետի, քաղաքապետի, զեմստվօների և գիւղատնտեսական կազմակերպութիւնների ներկայութեամբ օծվեց այն ագրօնօմիական գնացքը, որ կազմակերպել է Մոսկվա—Կազանի երկաթուղու վարչութիւնը գիւղատնտեսական գիտելիքներ տարածելու համար այն նահանգների ազգաբնակութեան մէջ, որոնց միջով անցնում է երկաթուղագիծը: Գնացքի մէջ կան գիւղատնտեսական մեքենաների օրինակներ, գիւղատնտեսութեան բոլոր ճիւղերին վերաբերող թանգարան, աուդիտօրիա: Կազմակերպութիւնը նստեց 90,000 ր.: Մաղթանքից յետոյ վարչութեան նախագահը առաջարկեց Թագաւոր Կայսրի առողջութեան կենացը: Գնացքը մեկնեց Զարայսկ:

ԲԱԳՈՒ.—Թւով 3000 մահմեդական-տնատէրեր ներս խուժեցին դումայի շինութիւնը և պաղարեցրին նիստը, պահանջելով որ քաղաքային վարչութիւնը դուրս չը հանէ իրանց այն հողաբաժիններից, որոնք պատկանում են քաղաքին: Ոստիկանութիւնը ցրեց ամբոխը:

ԿԻԵՎ.—Փետրվարի 25-ին և 26-ին ձերբակալված ցուցարարներից (?) ենթարկվել են 3-ամեայ կալանաւորման, 23-ը՝ մէկուկէս ամսով, 19-ը՝ մէկ ամսով, 47-ը՝ երկու շաբաթով, 6 հոգի ազատ արձակվեցին:

ՆԻԿՈԼԱՅԵՎ.—Եկաւ ծովային մինիստրը:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈՍԼԱՎ.—Դելէնվկայի մօտ մարդատար գնացքը ընդհարվեց ապրանքատարի հետ: Սպանվեցին երկու կին և մեքենավարի օգնականը, վիրաւորվեցին 16 հոգի:

ՊԵՐՄ.—Զուսովի գործարանում տնտեսական հողի վրա գործադուլ արին 2000 բանւոր:

ՀԵԼՍԻՆԳՖՕՐՍ.—Այսօր առաւօտեան Երկաթուղային հրապարակի վրա կայացաւ սօցիալ-դեմօկրատների կազմած բողոքի միտինգ հացի վրա տուրք նշանակելու նախագծի դէմ: Մօտ 4000 սօցիալ-դեմօկրատներ ժողովվեցին հրապարակի վրա դրօշակներով ու նուագախմբերով: Ճառերից յետոյ կորպորացիաները դիմեցին գլխաւոր փողոցներով դէպի ժողովրդական տունը, ուր և ցրվեցին: Միևնոյն տեսակ միտինգներ տեղի ունեցան ուրիշ քաղաքներում և գիւղերում:

ՎԻԼՆԱ.—Սկսվեց մի խումբ հրէայ գործիչների և գրականագէտների գործի քննութիւնը, որոնք մեղադրվում են բուրժուա-սիօնիստների կենտրօնական ակտիվ կօմիտէտին պատկանելու մէջ:

ՎԻԼՆԱ.—Դատարանը դատապարտեց սիօնիստների գործի առիթով մեղադրվողներին 1—3 ամիս բանտի:

ԹԵՀՐԱՆ.—Այսօր գալիս է Թիւրքաց նոր դեսպանը՝ արտաքին գործերի նախկին մինիստր Ասիմ-բէյը:

ՎԻԵՆՆԱ.—Պատգամաւորական պալատում պատգամաւոր Շվիխի գործի առիթով ուղղված հարցապնդմանը ներքին գործերի մինիստրը պատասխանեց, որ կառավարութիւնը չէ կարող յայտնել գաղտնի ոստիկանութեան ստացած տեղեկութիւնների աղբիւրները, թէկուզ գործը վերաբերում է պատգամաւորին:

Անասնաբուժական ինստիտուտի առաջ ցոյցը վերսկսվեց: Ուսանողները քարեր նետեցին ինստիտուտի և ոստիկանների վրա: Ոստիկանութիւն ցրեց ցուցարարներին: Երկու կողմից կան վիրաւորվածներ: Կատարվեցին ձերբակալութիւններ: Ինստիտուտը գիւղական մինիստրի կարգադրութեամբ փակվեց:

Վերջին օրերս իտալացի և հարաւային սլաւօն ուսանողների միջև տեղի ունեցան ընդհարումներ իտալական իրաւաբանական ֆակուլտէտ հիմնելու հարցի առիթով: Ընդհարումները իտալացիներին հարկադրեցին մեծ ցոյցի դիմել, որի ժամանակ անատոմիական ինստիտուտի առաջ Թրի հարուածներից վիրաւորվեցին մօտ 15 ուսանող:

ՏՐԻԵՍՏ.—Բարձրագոյն առևտրական ինստիտուտում տեղի ունեցաւ ընդհարում իտալացի և սլաւօն ուսանողների միջև: Վերջինները, նեղվելով իտալացիներից, կրակեցին, որից վիրաւորվեց երեք իտալացի: Կատարվեցին մի քանի ձերբակալութիւններ:

ՀՌՈՄ.—Թագաւորն առաջարկեց Սօննինօյին կազմել կաբինէտ: Սօննինօն առաջարկութիւնը մերժեց ներկայ պարլամենտական դրութեան պատճառով:

ՀՌՈՄ.—Սալանդրան Թագաւորից ընդունվելուց յետոյ յայտնեց, որ նրան առաջարկվեց ապահովել կաբինէտում կենտրոնի հեղինակաւոր ներկայացուցիչներին: Սալանդրայի կաբինէտի մէջ չեն մտնելու ոչ արմատականներ, ոչ էլ ըստ երևոյթին սահմանադրական-դեմօկրատներ:

ՀՌՈՄ.—Փոքր Ասիայում կօնցեսիաներ ստացած իտալական սինդիկատը և անգլօ-գերմանա-անատօլեան ընկերութիւնը ստորագրեցին երկաթուղիներին վերաբերող համաձայնութիւն: Համաձայնութեան մանրամասնութիւնները առայժմ չեն հաղորդվում:

ԼՈՆԴՈՆ.—Ծովային նախահաշուին կցված բացատրական գրութեամբ նախատեսված է աւելացնել օֆիցէրների և նաւաստիների կազմը մօտ 5000 մարդով՝ կառուցվող ռազմանաւերի համար: Նախագծված է աւելացնել օդագնաց խմբերի կազմը: Օդագնացային ծառայութեան համար յատկացված ծախքերը աւելացվում են 300,000 ֆունտով:

Սուֆրաժիստուհիների շրջանում հետաքրքրվում են Կապի պարլամենտի ստորին պալատի քուէարկութեամբ, որ երկրորդ ընթերցումով ընդունել է կանանց ընտրողական իրաւունքներ տուող օրինագիծը:

Օկլէնդը Ակտօնում արտասանած ճառի մէջ ասաց, որ կառավարութիւնը վճռել է զիջումն չանել Ուլստէրի հարցում: Ընտրութիւնները 1915 թ. յունիսից շուտ չեն կայանալու:

ԼՈՆԴՈՆ.—Վեց սուֆրաժիստուհի ջարդեցին ներքին գործերի մինիստր Մակկէնի տան պատուհանները և ենթարկվեցին երկամսեայ կալանաւորման: Ուրիշ սուֆրաժիստուհիներ գիշերս հրդեհեցին Լաուն-տէնիս-կլուբի պավիլօնը Բերմինգհէմի մօտ: Միստրիս Պանկհէրստը, որ բանտում սովադուլ յայտարարեց, ազատ է թողնված:

ԼՈՆԴՈՆ. — Երէկ պահպանողականների մօտ կայացած ճաշին Կարսօնին մատուցվեց սուր, իբրև Ուլստէրի պաշտպանի: Իօհաննէսբուրգից տեղեկացնում են, որ ընտրողական պայքարի հողի վրա տեղի են ունենում խոշոր անկարգութիւններ:

ՓԱՐԻԶ.—(Ուշացած) Սենատը 146 ձայնով 126-ի դէմ մերժեց պետական ռենտայի կուպօնի վրա տուրք նշանակելու առաջարկութիւնը: Կայօն չը դրեց վստահութեան հարց:

ՏՕԿԻՕ.—Վերին պալատը ընդունեց բիւջէն, կրճատելով նոր նաւակառուցման ծրագիրը 70 միլիոնով: Մինիստրական ճգնաժամը կը լուծվի ծովային մինիստրի հրաժարականով:

ՏՕԿԻՕ.—Վախճանվեց ստորին պալատի նախագահ Խասէքան:

ՏՕԿԻՕ.—Տեղի ունեցաւ ուժեղ երկրաշարժ Ակիտում: Հետագիրը խզված է:

ԿԱՀԻՐԷ. — Եգիպտոսի և Բուլգարիայի միջև առևտրական պայմանագիր կապելու մասին տեղի ունեցող բանակցութիւնները խզվեցին:

ԱԴԵՆ.—Երէկ գիշեր դերվիշները յարձակվեցին Բերբէրում շուկայի վրա: Տեղացիներից վիրաւորվեցին մի քանի մարդ: Ոստիկանութիւնը հալածեց դերվիշներին, բայց անհետևանք: Դերվիշները փախուստի ժամանակ կրակեցին հիւանդանոցի վրա, հրդեհեցին մի քանի գիւղ, սպանեցին և վիրաւորեցին անգլիացիներին բարեկամ հինգ տեղացու: Լուրերի համաձայն, լուրջ ապստամբութիւն է բռնկվել 20 մղոն հեռաւորութեան վրա դէպի արևելք:

ՄԱՐՏԻ 1-Ի ՏԻՐԱԺԸ

(Պետ. Հեռ. Գործ.)

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Խաղարկու տոմսերի տիրաժը.

Երկու հարիւր հազար րուբլի.—սէրիա 13064, № 32.

Եօթանասուն եւ հինգ հազար րուբ.—8761/39.

Քառասուն հազար րուբ.—2949/7.

Քսան եւ հինգ հազար րուբ.—18807/23.

Տասն հազարական րուբ.—12310/33, 4646/13, 9759/45.

Ութ հազարական ր.—15248/30, 17398/35 16011/10, 3981/18, 7046/46.

Հինգ հազարական ր.—8963/25, 7687/36, 16346/10, 10803/23, 11545/25, 5721/14, 15941/23, 14658/44.

Մէկ հազարական ր.—15055/47, 14629/39 10822/8, 18075/23, 18884/36, 12812/48, 19574/38, 9333/30, 15792/50, 10697/6, 67/45, 1265/21, 7949/43, 14579/7, 7925/39, 10345/4, 14221/43, 16642/46, 11233/9, 6292/39.

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

(Փետրվարի 21-ին)

Կ. Պոլսից ստացված թերթերը, փետրվարի 22-ից, յայտնում են, որ հայոց ազգային ժողովը կախակայել է ժողովի անդամ և Դաշնակցութիւն կուսակցութեան լիդէրներից մէկի՝ մեզ մօտ եւս ոչ անծանօթ շեմշէքի Միհրդատ Հայկազնին:

Այդ դեմագօգը, ժողովելով իր գլխին մի քանի թայֆայական համախոհներ, գնում է Բէշիկթաշի թաղական խորհրդարանը, յափշտակում կնիքը և ստիպում ուժով թաղական խորհրդին՝ դադարեցնել իր պաշտօնավարութիւնը, մի խօսքով ինքնիշխանութեան և բռնութեան մի ակտ է կատարում: Բէշիկթաշի թաղականները 200 ստորագրութեամբ բողոքագիր են ներկայացնում ազգային ժողովին այդպիսի մի ապօրինութեան դէմ: Ազգային ժողովի մէջ Մ. Հայկազնի համախոհները աշխատում են արդարացնել կամ մեղմացնել [illegible], բայց խնդիրը քուէարկութեան դրվելով, 22 քուէներով ընդդէմ 11-ի որոշվում է կախակայել Միհրդատ Հայկազնին ազգային երեսփոխանութիւնից մինչև քննութիւն կատարվելը:

Նոյն ժողովի մէջ ընդունվում է վերջնականապէս ազգային վարչութեան հրաժարականը և ընտրվում է խորհրդարանական քննիչ յանձնաժողով, որի անդամներն են Դուրեան սրբազան, Ռուբէն Զարդարեան, Բարսեղ Աւետիսեան, Ներսէս Օհանեան և Արշակ Ալպօյաճեան:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

«Ազատ Թատրոնը» փակվեց ահագին դեֆիցիտով: Անսպասելի ոչինչ չը կայ. մի հաստատութիւն, որի հիմքը ժողովրդի առողջ պահանջների վրա չի դրված, երկար ապրել չի կարող:

Թատրոնական արուեստի պաճուճանքին միայն ծանօթ մի Մարջանով, որի համար արտաքին լաթերն ամեն ինչ են և ներքինը, էականը՝ երկրորդական, իր մտքի աղքատիկ պաշարով չէր կարող մրցել ոչ Նեմիրովիչ-Դանչենկոյի գրականական էրուդիցիայի և ոչ Ստանիսլավսկիի գեղարուեստական ճաշակի հետ: Ժողովրդական առածն ասում է՝ «Գորտն երբ տեսաւ, որ նժոյգին նալում են, ինքն էլ իր թաթը բարձրացրեց»: Մարջանովը կամեցաւ Ստանիսլավսկի լինել և եղաւ...

Մի թերուս շատ շատ կարող է անել այն, ինչ որ արեց Մարջանովը: Այն է՝ խելքից դուրս բերել մի ժլատ հարուստի, խոստանալով նրան ոսկէ լեռներ, ստիպել նրան ծախսել մօտ մի միլիոն և յետոյ մի գեղեցիկ օր սթափվել, տեսնելով որ քսակը դատարկվում է, իսկ ձեռնարկը համակրութիւն չի գրաւում՝ մէկ, օգուտ չը կայ—երկրորդ:

Վերջին օրերն իր գոյութեան «Ազատ Թատրոնը» գրեթէ ամայի էր ներկայացումների ժամանակ: Այնքան ամայի, որ հանդիսականի կարեկցութիւնն էր շարժում: Յուսախաբ ծառաները իրանց շքեղ բաճկոններով մռայլ դեգերում էին դատարկ ֆօյէում և խորհրդաւոր շարժում իրանց գլուխները: Իսկ բուֆետ պահողի թթված դէմքից քացախ էր թափվում:

Մեռաւ «Ազատ Թատրոնը», որովհետև նա չափազանց ազատ էր գեղարուեստի պահանջներից: Մեռաւ, որովհետև նրա իմաստակ ղեկավարն ուզում էր միացնել անմիանալին, կապել լուրջ դրաման օպերետայի հետ և երկուսն էլ լծել պանտօմիմային: Այսօր ծանր դրամա, վաղը օպերետա, միւս օրը պանտօմիմա: Պակասում էր կինեմատօգրաֆը: Ով գիտէ, գուցէ նա էլ ներմուծվէր, եթէ Մարջանովը հաւատար, որ դրանով կարող է փրկել իր տարօրինակ ձեռնարկութիւնը:

«Ազատ Թատրոնի» ողորմելի վախճանը խիստ խրատական կարող է լինել հայ թատրոնի համար: Երբէք գեղարուեստի ճակատագիրը չը պիտի յանձնել ոչ-լուրջ պատրաստված մարդկանց ձեռքը:

Բայց ռուս հասարակութիւնը այնպէս չէ, ինչ որ հայ հասարակութիւնը, որ մայրենի բեմի համար հինգ կոպէկ տալով՝ հինգ պուդ մունաթ է դնում իր բեմական աշխատաւորների վրա: Եւ ահա «Ազատ Թատրոնի» փոխարէն Մոսկվայում բարձրանում է մի ուրիշը, և ռուս կապիտալիստը նորից բաց է անում իր քսակը:

Պիտի կոչվի այդ նոր թատրոնը «Հանրամատչելի»: Նա պիտի տայ նոյն գեղարուեստական հաճոյքն իր հանդիսականներին, ինչ «Գեղարուեստականը» թատրոնը, միայն անհամեմատ աւելի մատչելի գներով: Այս անգամ գործի ղեկը յանձնված է «Գեղարուեստականի» նախկին դերասան Դուվան-Տօրցովին:

Նշանակալին այն է, որ նոր թատրոնը պիտի դիմի ռէալիզմի օգնութեանը: Գօգօլ, Գրիբօեդով, Օստրովսկի—ահա ովքեր պիտի կազմեն նրա ռեպերտուարը:

Ասել է՝ այստեղ ևս ֆանֆարօնութիւնը, որ կոչվում է մօդէռնիզմ, չքանում է և իր տեղը պատկառանքով տալիս է առողջ կեանքին...

—

«Մշակում» կարդացի, որ Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակալ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկը թոյլտւութիւն է ստացել Թիֆլիսում կատարել աւանդական «Ղէյնօբան»:

Յիշում էք մինչև տխրահռչակ իշխ. Գօլիցինը Թիֆլիսում կատարվող բարեկենդանեան այդ խեղկատակութիւնը: Եթէ յիշում էք, կարող էք գաղափար կազմել, թէ ինչ ասել է ռուս ֆուտուրիստ: Նա կատարեալ ղէյնօբայի խեղկատակ է: Հագնում է նա կարմիր, դեղին կամ կանաչ բաճկոն ու վարտիկ կտաւից: Երեսը ներկում է զանազան գոյներով, երբեմն դահելով նրա վրա որևէ կենդանի կամ սողուն: Ներս է մտնում հանդիսաւոր այս կամ այն երեկոյթին կամ դասախօսութեանը և սկսում է ասել՝ ինչ որ խելքին փչում է: Տօլստոյը նրա համար «անշնորհք մրոտող» է, Տուրգէնևը «շաղլատան», Պուշկինն ու Լերմօնտովը «ապուշներ»: Ներկայ թատրոնը «ախոռատուն» է, գրականութիւնը «կոյանոց»:

Վերջապէս, ինչ ասես նա ասում է ու անում, որպէս զի իր վրա ուշադրութիւն դարձնէ: Եւ երբ ուշադրութիւն դարձնել չէ կարողանում, սկսում է գոռալ, աղաղակել, հայհոյել: Երբեմն երեկոյթի կառավարիչները ստիպված են լինում այդ խեղկատակներին ոստիկանութեան ձեռքով դուրս վռնդել: Եւ յետոյ նրանք գոռում են.

— Մենք հալածվում ենք, որովհետև մեզ չեն հասկանում: Քրիստոսն էլ խաչվել է:

Ժողովրդական առածն ասում է. «Շէթ (անհամ) մարդը հաւի կզկզան կերաւ, որ իրան մտիկ անեն»:

Ռուս ֆուտուրիստները միմեանց միջև են ուտում: Հազիւ են ընկել լոյս աշխարհ և արդէն բաժանվել են կուսակցութիւնների:

Մարինետտին ինքը ամաչեց այստեղ եղած ժամանակ և գոռաց.

— Միացէք, մի կռւէք...

Կռւե՞լ: Կարծես, մէջտեղ կռւելու բան կայ: Կարծես ինքը Մարինետտին մի գնահատելի ժառանգութիւն պիտի թողնի, որպէս զի յաջորդները վիճեն նրա մասին:

Շիրվանզադէ

Մոսկվա, 19 փետր.

ՄԱՆԿԱՄԱՀԸ

—

Մեր բակից մէկին գերեզմանատուն տարան:

Երեխայ էր նա սիրուն, քնքուշիկ: Հազիւ վեց ամսվայ կեանք ունէր միայն: Նոր-նոր էր սկսել մօրը ճանաչել, խաղալ, չըխչըխալ, ժպտալ սովորել:

Եւ ահա մահը, առանց խղճալու խլեց ու տարաւ:

Ես տեսայ նրան, քնած էր անշարժ, անխռով քնով աչքերը գոցած, ցաւոտ ժպիտը սառած շրթունքին, գունատ, դալկացած: Կարծես թէ մոմից պատրաստված լինէր:

Մայրը լալագին նստած նրա կողքին՝ մռայլ տնակում, վշտաբեկ, մենակ՝ անյագ նայում էր սիրոյ զաւակին ու մղկտալով լալիս, հեկեկում...

Այդ մի հատիկն էր ամբողջ աշխարհում. իր մատաղ սիրոյ ու անհուն վշտի զաւակ-սփոփանքը...

Արշալոյսի պէս՝ խոստումներով լի, վառվռուն, կենսաբոյր նա աշխարհ եկաւ... ինչպէս մի գողտրիկ, սքանչելի երազ ապրեց իր կրծքին...

Մայրը մտածկոտ, արցունքոտ աչքերն յառած սենեակի անորոշ կէտին՝ մոռացաւ ներկան, վերապրեց կրկին այդ երազնման կարճատև կեանքը՝ ժպիտը անմեղ, պարծանքն, իր հոգու անհուն բերկրանքը, ոսկի յոյսերը նորից մօտ եկան, շոյեցին սիրտը...

Մի՜ րոպէ միայն...

Յանկարծ սառը քամին գայրոյթով փակեց բաց պատուհանը. հայեացքը դողաց ու կանգնեց կրկին իր շանթահարված յոյսերի վրա: Վիրաւոր սրտից նա ճիչ արձակեց աւելի ուժեղ, կորուստի ահից ծնրաչոք ընկաւ ու կսկծալով, արցունք թափելով համբոյրներ սփռեց անշունչ զաւակի դէմքին, աչքերին, շփեց ձեռքերը, ոտքերը ճմլեց, կարօտով սեղմեց իր կրծքին, որ կեանք տայ նրան:

Դող անցաւ մարմնից, մայրական սրտի անսահման խորքից տենդոտ գգվելը շոյելով հասաւ լի ստինքներին ու սարսռելով ուղղեց ու շփեց սառած շրթներին, կաթի շիթերը մարգարտանման, մաքուր ու անուշ, ծորացին ներքև՝ շունչ ու ույժ տալու սառած էակին...

Ծորացին ներքև, ով գիտէ գուցէ, վազանցուկ կեանքն էլ հալել անելու:

Խաբուսիկ յոյսեր...

Նա էլ չէր զարթնում:

Դեռատի մայրը ձեռները ծալած՝ խաչ արած կրծքին բողոքն էր անիծում, կորուստը լալիս:

Լալիս, մղկտում:

Դագաղը բերին:

Մանկան պէս սպիտակ, փայլուն մի դագաղ, մի փոքրիկ խաչ էլ վրան ամրացրած:

Մայրը սարսափեց... վիրաւոր սրտից զիլ ճիչ արձակեց ու բալին սեղմեց իր խանդոտ սրտին, որ ոչ ոք չառնի նրան իր ձեռքից, ոչ ոք չանջատի զաւակը մօրից:

Ու այդպէս յուզված երկար ժամանակ հեկեկում էր նա, համբուրում, սեղմում...

* * *

Քիչ յետոյ փոքրիկ դրին դագաղում ու պարուրեցին թարմ, անուշահոտ, գոյնզգոյն ծաղիկներով:

Վերջին հրաժեշտի համբոյրներ տուին...

Նորատի մայրն էլ կարօտը առաւ... Եւ կափարիչը դրին իր տեղը, ամուր մեխեցին. առին ու տարան:

Ու այդպէս մատաղ, կոկոն հասակում, դեռ կեանք չը տեսած հողին յանձնեցին:

Ոչ ոք ախ չարեց, չարտասվեց անգամ: Բացի խեղճ մօրից, որ ծունր իջած օրօրոցի մօտ, սրտի կսկիծը թափում էր երկար հեկեկանքներով, նայում իր բալի դատարկված տեղին՝ լալիս, մղկտում...

Լալիս, մղկտում, որ հրեշտակ բալին զրկեցին խնամքից, առան ու տարան, էլ յետ չեն տալու, որ մատաղ կեանքից պոկված այդ հիւլէն հողին պահ տուին իր յոյսերի հետ, իր յոյզերի հետ:

Լ. Դանիէլեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՄԻ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Փետրվարի 23-ի միջօրէ 12-րդ ժամն է. մտնում եմ մի տեսարանական դահլիճ. աթոռներ ու նստարաններ, բոլորը գրաւված է. բայց հանդիսականները շարունակում են մտնել ու մտնել։

Մանրիկ հասարակութիւնը, մանուկ աշխարհը, բռնել է առաջին կարգերը. հասակաւորները տեղաւորված են ու տեղաւորվում են հետեւեալ կարգերի վրա. և եկողները շարունակում են գալ և խռնվել։

Սօֆիա Վասիլեւնան ժպտուն երեսին դիմաւորում է իր հիւրերին։ Նա մի կախարդական—ուզում եմ ասել՝ մոգական—գաւազանիկ ունի ձեռին։ Մանուկ աշխարհի թագուհին է երեւում նա իմ աչքին, և այն գաւազանիկը նրա իշխանութեան նշանն է. նա այնու ղեկավարում է հանդէսը։

Զորս հինգ պատանիներ, լարական գործիքներով, նստած են բեմի առաջ ներքեւում, կողքից։ Նրանք ընծայվող հանդէսի երաժշտական խումբն են կազմում։

Բեմական վարագոյրը նկարչական լեզուով խօսում է և մանրամասնում Սօֆիա Վասիլեւնայի ֆէական իշխանութեան սահմանները։ Միջավայրում կանգնած է մի կին. թեւաւոր է նա. մէկ թեւը բարձր՝ կարծես ընդունելու բացված, միւսը վայր՝ իբր հովանաւորելու. արեւային ճառագայթները—կեանք ու լոյս—ճաճանչաւորված են գլխի շուրջը յետուստ. յաւերժուհին զոգնոցը վեր ունի պահած, իբր սերմնացու, որ բարու և գեղեցիկի սերմը սփռելու է կոչված։ Շուրջանակի խմբւում են վեր վար գեղեցիկ կապոյտում թեւաւոր մանկիկներ, ամուրիկներ, կանաչ ոստեր ձեռներին, ժապաւէններ, ծաղիկներ, երաժշտական գործիներ. երկրագունդն այստեղ, բացված գիրքն այնտեղ և թեւաւոր մանկիկները նրանց վրա զբաղված։ Ահա Սֆինքսը գեղանի կոյսի գլխով և գլխի վրա գիրքը բաց արած. ներքեւում ահա ծառի ճիւղի վրա թառ եղած խորախորհուրդ ռոճկի մէջ Աթենասի հաւը՝ իմաստութեան նշանակ բուն։ Գիտութիւն, գեղարուեստ, արուեստ, բարին, գեղեցիկը, օգտակարը, բոլորը խօսում են այդ վարագոյրի վրա և քարոզում, հռչակում են Սօֆիա Վասիլեւնայի մանկական կրթարանը։

Ղեկավարի գաւազանիկը շարժվում է—թուկ, թուկ, թուկ—և պատանիների լարաւոր գործիքները լցնում են դահլիճը հաճելի երաժշտութեամբ։

Բացվում է վարագոյրը։ Փետրվարի 19-ի նախօրեակներում ենք. մանուկ փէաները, ռուս շինականի ու շինականուհու արտաքինով տարազաւորված, բեմի վրա են հանում—ճախրակն յամր ու կարծես վշտոտ հեծեծանով մանում է բուրդը—ցաւն ու մորմոքը ստրկութեան լծի տակ հեւացող շինականի. ամենուր տեսարանների պատարկներ։ Վարագոյրը յաջորդում է վարագոյրին, տանելով մեզ դէպի փետրվարի 19-ը, և երրորդ վարագոյրին պատառված է տխրամած ստրկութեան խաւարը և Ալէքսանդր II Ազատարար Մեծ Կայսրի հրովարտակը ճաճանչում է փրկութեան շողքը ռուսական շէների վրա։

Թոթովում էր մանուկ աշխարհը այդ բոլորը Սօֆիա Վասիլեւնայի շնչի տակ, և այնպէս սրտառուչ՝ ըստ տեղւոյն մելամաղձիկ, և այնպէս ըստ տեղւոյն էլ զուարթ ու կայտառ և հրճուալից պարաւոր՝ խառն ամբոխումով, որ սրտահաճոյ մի կատարեալ վայելք էր հանդիսականների և մանաւանդ ծնողների համար, որոնք—երեւում էր իրանց աղմկալից ծափական ողջոյններից—սրտով գնացին ընկան հրճուալից գեղեցիկ մխրքի մէջ՝ իրանք ևս իրանց իբր հրճուանքից խելայեղված մանուկների հետ պարաւոր։

Վերջին վարագոյրները մեզ տարին սինեմատոգրաֆը։ Մեդուսայի որսը. աչագրաւ գեղեցիկ պատկերներ այդ ծովակենցաղ բուսականութեան։ Ապա ծովափնեայ բարգաւաճ քաղաքի տեսարաններ, նաւերի յարաշարժ անց ու դարձը։ Եւ հուսկ սահանքը սառոյցի վրա. Մաքսիմը սահանքի կրթութեանը վարժվելիս, իր բազմապիսի գլորումներով ու կանգնումներով, և խումն սահանաւորների խմբը նրա շուրջը, մի քաօսական շարժման եռ ու զեռ, մանուկների խելայեղ թնդհռնապարը բեմի վրա յիշեցնելով մեզ այստեղ սառոյցի վրա երկսեռ հասակաւորների կողմից։

Այդպէս աւարտ առաւ իշխանուհի Սօֆիա Վասիլեւնայի փետր. 23-ի մանկական ցերեկոյթ հանդէսը ի յիշատակ փետրվարի 19-ի։

Ա. Մ. Եղեկեան

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

Ներկայ գերմանական մամուլը ալարմիստ (խռովայոյզ) յօդուածներ սկսեց տպել Ռուսաստանի որպէս թէ ագրէսիվ դիտաւորութիւնների մասին։ Ազդանշանը տուեց Կեօլնի նշանաւոր լրագիրը։ Այդ յօդուածի բովանդակութիւնը տպված լինելով «Русск. Вѣд.» թերթի մէջ, մենք ևս թարգմանում ենք։

Ռուս թղթակիցները արդէն մի քանի օր առաջ համառօտակի հաղորդեցին «Kölnische Zeitung»-ում տպված Պետերբուրգի թղթակցութեան բովանդակութիւնը, որը Աւստրիայում և Գերմանիայում իրարանցում է առաջացրել։ Այժմ մենք այդ թղթակցութիւնից առաջ ենք բերում մի քանի հետաքրքրական հատուածներ։

«Ռուսաստանը ներկայ ամսում իր Նապօլէոնի հետ ունեցած պատերազմում կրած պարտութիւնների հոգեհանգիստն է կատարում,—սկսում է թղթակիցը։—Այն տասը տարին, որ հիմա Ռուսաստանը աչքի է անց կացնում, մի մօմենտ էր, որ Ռուսաստանի ազդեցութիւնը ընկաւ եւրօպական պետութիւնների խորհրդում։ Բոլոր արտաքին երեւոյթների համաձայն, Ռուսաստանը այժմ իրան այնքան վերակենդանացած է զգում 1904 և 1905 թ.թ. անցքերից յետոյ, որ կառավարութիւնը արդէն նախատեսում է այն ժամանակը, երբ ինքը կարող կը լինի նորից, քան երբեւիցէ, համոզված իր խօսքը դնել կշռի թաթին։ Զարժէ խօսել այն մասին, որ այժմ Ռուսաստանը ամկարող է իր քաղաքական պահանջները զէնքի ույժով պաշտպանել։ Ցիմարութիւն կը լինէր, ի հարկէ, եթէ ռուսական դիւանագիտութիւնը գործ դնէր իր վերջին զէնքը, երբ այդ զէնքը բոլորովին կռած կոփված չէ։ Այդպիսով առայժմ անմիջական վտանգ չը կայ Ռուսաստանի կողմից, չը նայած որ Ֆրանսիայում ռուսական ռուբ են խաղացնում։ Բայց երեք-չորս տարուց յետոյ ռուս զօրքի քաղաքական արժէքը բոլորովին այլ բան կը լինի։ Ֆինանսների կենդանութիւնը, վարկերի բարձրացումը, որ Ֆրանսիան միշտ յօժարութեամբ ցոյց է տալիս Ռուսաստանին, վերջնիս Գերմանիայի դէմ զինուորական օգնութիւն խոստանալու համար,—այդ ամենը Ռուսաստան բերին նոր կուրս, որի նպատակը, եթէ ոչինչ չը խանգարի, կիրագործվի 1917 թ. աշնանը»։

Այնուհետեւ նկարագրելով ռուսական զօրքի և նաւատորմիղի 1917 թ. ենթադրեալ դրութիւնը, թղթակիցն անցնում է Ռուսաստանի ներքին դրութեան բնորոշման։ «Այն հայեացքը, որի համաձայն զօրքի ույժը պէտք է սահմանափակվի ներքին ցնցումների վտանգի պատճառով, ճիշդ է միայն պայմանական ձեւով։ Որպէս դրան լաւ ապացոյց՝ մատնանշում են այն փաստը, որ Ռուսաստանը բալկանեան պատերազմի ժամանակը բաց թողեց, չօգտվեց իրան ներկայացող յարմար առիթից, երկիւղ կրելով յեղափոխութիւնից։ Բայց այդ եզրակացութիւնը սխալ է։ Նա չօգտվեց յարմար առիթից միայն նրա համար, որ ինքը պատրաստ չէր։ Կարմիր վտանգը սարսափելի է միայն այն ժամանակ, երբ կառավարութիւնը պարտութիւն է կրում անփառունակ պատերազմում։ Բայց մամուլը այժմ ամեն տեսակ միջոցներ է ձեռք առնում, որպէսզի փառաւոր պատերազմ սկսվի գերմանացիների դէմ, որոնց առանց այն էլ Ռուսաստանում չեն սիրում։ Ինտելիգենցիան Գերմանիայի մէջ տեսնում է բէակցիայի պաշտպանութիւն, և այդ պատճառով իր ատելի թշնամուն։ Միանգամայն անհասկանալի է, որ պատերազմական պրօպագանդան այդ շրջաններում օգտվում է այնպիսի պատճառաբանութեամբ, ինչպէս լիբերալ դարագլխի յոյսը յաղթական պատերազմի դէպքում»։

«Ո՞ր կողմն է հակված ռուսական դիւանագիտութիւնը առաջին հերթին իր զէնքը ուղղելու, որպիսի զէնքին նա կը տիրի մի քանի տարուց յետոյ։ Աշխարհագրական նկատումը արդէն ցոյց է տալիս, որ գինումը ուղղված է լինելու դէպի արեւմտեան սահմանը՝ Գերմանիա։ Դեռ 2 տարի առաջ թագցնում էին, բայց այժմ խօսում են բացարձակօրէն, մինչեւ անգամ պաշտօնական զինուորական թերթերում գրում են, որ Ռուսաստանը զինվում է Գերմանիայի դէմ կռւելու համար։ Բացի աշխարհագրական նկատումից, կայ և քաղաքական նկատում Գերմանիայի դէմ պատերազմելու։

«Հողերով հարուստ պետութիւնը առաւել վտանգաւոր է դառնում այն ժամանակ, երբ նա մտածում է, որ նրան սպառնում են իր հողերը ընդլայնել։ Մօտիկից նայելով այդ այնքան էլ անհեթեթ չի թւում։ Մինչեւ ստոլիպինեան ագրարային օրէնսդրութիւնը ռուս հողագործ գիւղացին բացառապէս գիւղական պրօլետար էր։ Գիւղացիական փոքրիկ, աննշան տնտեսութիւնները պէտք է կերակրէին ընտանիքներ, որոնց թիւը շատ անգամ բազմացել էր 1861 թ. գիւղացիներին հող բաժանելուց յետոյ։ Այդ պատճառով գիւղացիութիւնը 1906 թ. պահանջեց կալուածատէրերի հողերի բաժանումը։ Կառավարութիւնը այդ պահանջին ընդառաջ գնաց ագրարային օրէնսդրութեամբ, որի ղեկավարող միտքն էր ամուր անհատական տնտեսութիւններ ստեղծելը։ Բայց մինչեւ այժմ, խօսելով ողջ Ռուսաստանի մասին, ուժեղ և ինքնագոհ գիւղացիութեան մասին խօսք անգամ չի կարող լինել։ Եւ շուտով, կրկին անգամ, ինչպէս 1906 թ., պէտք է կանգնել այն հարցի առաջ, թէ արդեօք պէտք է որ խոշոր կալուածներ այժմ և յետագայում մնան անձեռնմխելի։ Կալուածները գիւղացիների վրա ծախելու տենդենցը, որ երեւան եկաւ այն ժամանակ, երբ հողային սեփականութեան դրութիւնը անհաստատ էր, այժմ չի նկատվում։ Ի հարկէ, մանր գիւղացիները, համայնքներից ընկնելուց յետոյ, կը դիմի ուրիշ աշխատանքների կամ թէ չէ կը դառնայ գիւղական պրօլետար։ Բայց դրա համար ժամանակ է հարկաւոր։ Առայժմ, քանի որ Ռուսաստանը, որքան էլ այս պարադօքսային է, գիւղացիական հողերի պակասութիւն է զգում, նոյնքան նա շարունակում է լատիֆունդիան պաշտպանելու քաղաքականութիւնը... Այդ պատճառով էլ խոշոր կալուածատէրերը միեւնոյն ժամանակ ներկայանում են որպէս ազգայնական քաղաքականութեան պարագլուխներ։ Բալաշովը, ազգայնականների այդ լիդերը, ունի $1^1/_2$ միլիօն դեսեատին հող։ Ապացոյց այն բանին, որ Եւրօպական Ռուսաստանում հողը հետզհետէ պակասում է, ծառայում է այն փաստական, եթէ ոչ պետական-իրաւական գրաւումը Մոնղոլիայի։ Եթէ դեռ ևս կարելի լինէր Ռուսաստանում կամ Սիբիրում գաղութներ հաստատել, այն ժամանակ կը մտածէին Մոնղոլիայում նոյնպէս գաղութներ հաստատելու։ Թէհրանի նախկին դեսպան Պօկլեվսկի-Կօզելի Մոնղոլիայում ունեցած օղու մենավաճառման գործը լոյս է սփռում այն բանի վրա, թէ ինչպիսի միջոցներով են աշխատում հող ձեռք բերել բարձրաստիճան անձինք»։

«Հողեր ընդլայնելու կուլտուրան դեռևս երկար ժամանակ իր ազդեցութիւնը ցոյց կը տայ Ռուսաստանի արտաքին քաղաքականութեան վրա։ Ամենից առաջ, հաւանօրէն նա կը փորձի Կովկասից շարժվել դէպի հարաւ՝ Պարսկաստան ու Թիւրքիա։ Այդ շրջաններումն է ռուս քաղաքագիտութեան կենտրոնը։ Որ Ռուսաստանի և Գերմանիայի Կ. Պօլսում ունեցած շահերի ներհակութիւնից ընդհարում կը ծագի՝ այդ երկու պետութեան միջև, այդ բանը, Բերլինի կոնգրէսի ժամանակից սկսած, ռուս մեծամասնութեան համար՝ անվիճելի ճշմարտութիւն է։ Հարաւային-Ռուսաստանի պրօգրէսի հետ միասին անբաւականութիւն է աճում Դարդանէլը փակելու պատճառով։ Հէնց նորերս կառուցված երկաթուղիները, որոնք տնտեսական մեծ նշանակութիւն ունեն, հասնում են մինչեւ Սև-ծովի նաւահանգիստները, որտեղից գիւղացիների բերքը կը մտնի համաշխարհային շուկաները։ Որքան շատ կատարելագործվի ճանապարհների հաղորդակցութիւնը, այնքան ուժեղ կը լինի ռուս գիւղացիութեան անբաւականութիւնը՝ Դարդանէլը փակելու պատճառով։ Այսպիսի պայմաններում դժուար չէ ատելութիւն սերմանել դէպի նա, ով Թիւրքիայի ուժեղ պաշտպան է հանդիսանում և Դարդանէլը պաշտպանելու դերի մէջ է։

Այնուհետեւ ցոյց տալով՝ այսպիսի կէտում Ռուսաստանի և Անգլիայի շահերի անխուսափելի ընդհարումը և Ռուսաստանի կախումը Ֆրանսիայից, «Kölnische Zeitung» եզրակացնում է. «Մենք գիտենք, թէ ինչի առջև ենք ինքներս կանգնած։ Ռուս-գերմանական պատմական բարեկամութեան մասին եղած լեգենդան խորտակվում է ռուսական պաշտօնական քաղաքականութեամբ։ Ռուս-պրուսական բարի առնչութիւնները գոյութիւն ունէին երբեմն այլ դինաստիական յարաբերութիւններում, երբ միապետի անձնաւորութիւնը վճռական ձայն ունէր Ռուսաստանում։ Բայց այդ ամենի համար ժամանակակից պայմաններում թէ ներքին և թէ արտաքին հիմքեր չը կան»։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Թեմական տեսուչը Ղազախի գաւառում

Ղալաչա, 24 փետրվարի

Թեմ. տեսուչ Ց. Տէր-Միքայէլեանը Կօթի գիւղից եկաւ մեր գիւղը։ Աշակերտներին բոլոր աւանդվելիք առարկաներից քննելուց յետոյ, նոյնպէս նաև գրաւորները. հետեւեալ օրը գնաց Դիլիջ գիւղը, որտեղ նոյնը կատարելուց յետոյ, գնաց Բարանա գիւղը։ Թէև յիշեալ երեք գիւղերում եկ.-ծխ. դպրոցներ կան, իսկ Կօղբում մինիստրական, այնու ամենայնիւ շատ յետամնաց են մեր գիւղացիները, վերին աստիճանի անփոյթ են վերաբերվում դէպի դպրոցը. դեկտեմբերին աշակերտ են ուղարկում, մարտին հանում և ուսուցչից պահանջում են, որ լաւ սովորեցնէ։

Ֆօրանէր

Լուրեր Բօլնիս-Խաչէնից

Բօլնիս-Խաչէն (Թիֆլ. գաւ.), 25 փետր.

Մօտ օրերս Եկատերինենֆելդ աւանի մօտակայքում սպանվեց խաչէնեցի Մացակ Մանուչարեանը։ Սպանման մէջ մեղադրվող երեք ընկերները ձերբակալվել և Թիֆլիս են ուղարկվել։

Սպանութիւնը վերագրում են պատահականութեան։

Փետրվարի 8-ին տեղի ունեցաւ գիւղական մանր վարկի ընկ. տարեկան ընդհ. ժողովը, ուր անցնող տարվայ հաշիւները ստուգելուց յետոյ, կատարվեց վարչութեան երեք անդամների ընտրութիւնը։

Վերընտրվեցին նախորդ երեք անդամները։

Վերոյիշեալ հաստատութիւնը ահագին և անգնահատելի ծառայութիւն է մատուցանում տեղիս և շրջակայ մի քանի այլ գիւղերի բնակիչներին։

Փետրվարի 17-ին և 18-ին տեղաց ձիւնախառն յորդ անձրեւ։ Այս տարի գրեթէ ձիւն չէ եկել, դաշտերն ու լեռները դեռ սեւին են տալիս։

Նորեկ անձրեւը յագեցրեց արեւկէզ ու պապակած անդաստանները և յուսահատ գիւղացուն վերակենդանացրեց։

Տեղումս գոյութիւն ունի գիւղական երիտասարդ ինտելիգենտների մի խմբակ, որ հետզհետէ օրինակելի եռանդով իր ձեռքն է կենտրոնացնում գիւղի համայնական կառավարութեան գործերն և մեծ չափով նպաստում նրա ապագայ բարեկեցութեանն և պայծառութեանը։

Տեղիս սպառողական խանութը ինչ-ինչ պատճառներով վաղուց ի վեր փակվել է։

Սալմաստեցի

Կօօպերատիվ ձեռնարկութիւններ

Գիւլագարակ, 17 փետրվարի

Գիւղիս երիտասարդները մի քանի ամիս առաջ միացած որոշել են մի սպառողական խանութ բաց անել. հաւաքել են նոյն իսկ անդամավճարները, բայց գործը այդտեղ էլ կանգնել է. էլ ոչ մի կենդանութիւն, շարժում չէ նկատվում։

Մեզնից 5 վերստի վրա եղող Կուրթան գիւղում այս օրերս ժողով էր նշանակված սպառողական խանութ բաց անելու համար. հրաւիրված էին նաև շրջակայ գիւղերի անդամագրվել ցանկացողները։ Երեւոյթը վարակելի է։ Ժողովի հետեւանքի մասին կը գրեմ։

Գիւղական վաշխառուների ճանկերից գիւղացիներին ազատում է հայ Գեառգեառ գիւղում գտնվող գիւղական բանկը, որի անդամները օրէ-օր շատանում են գիտակցելով իրանց շահերը։

Ռ. Իսկէնդէրեան

ՇՈՒՇՈՒ ԿԵԱՆՔԻՑ

Շուշի, 18 փետրվարի

Պասի առաջին օրը առանց դժբաղդութեան չանցաւ այստեղ։ Սովորաբար այդ օրը, երկուշաբթի, ձիարշաւ է տեղի ունենում, տեղի ունեցաւ և երէկ, որի ժամանակ մի հայ և մի թուրք իրանց ձիաների վրա սրարշաւ անցնելիս երկու ձիաները կուրծք կրծքի կպան իրարու, որոնց վրայից թռան նստածները և ծանր ջարդուածքներ ստացան. իսկ խեղճ կենդանիները իսկոյն տեղն ու տեղը անշնչացան։

Քաղաքացիք մեղադրում են ոստիկանութեանը, որ ոչ միայն բացակայում էր, այլ որ թոյլ է տուել քաղաքի մի անյարմար տեղում—բուլվարի առաջամասում, րէալական դպրոցի և Ջուլհականոցի առաջ ձիարշաւ կատարել։

Քաղաքային իրաւատուների ընտրութիւնները կատարվել-վերջացել են։ Մօտ 40 իրաւատուներից 4 հոգի միայն թուրքեր են ընտրված։ Հայերը քաղաքում մեծամասնութիւն կազմելով բնականաբար ընտրվածների մեծամասնութիւնը հայեր են լինում։ Սակայն այդ երեւոյթը դուր չէ եկել քաղաքի «բարեխնամ» հին հայերին, որոնք կարծես թէ քաղաքը կապալով են ուզում պահել իրանց ձեռքին։ Նրանք դիմել են նահանգապետին՝ ընտրութիւնը բեկանելու։

Ընտրութիւններին դէմ եղող մի խումբ մարդիկ բողոքել են, որ թուրքերի տուփերից երկուսը պակաս է դրված եղել ընտրութեան օրը։

Նահանգապետից դեռ պաշտօնական կարգադրութիւն չը կայ։

Հարց կայ քաղաքագլխի պաշտօնի համար հրաւիրել Սամսոն Չէրքէզեանին, որին առայժմ մասնաւոր դիմում է արված։

Տեղիս աչքի ընկնող քաղաքացիների մի խումբ կօօպերատիվ սպառողական ընկերութիւն է ուզում հիմնել։ Հիմնադիր անդամների թիւը 25 հոգի է, որոնք վճարում են միանուագ 100-ական ր., իսկ մաս-մաս վճարողների թիւը շատ է։ Ընկ. առաջին գործը լինելու է բանալ սպառողական խանութ։ Գործի գլուխ է անցել Լ. Վարդազեանը, որ եռանդով աշխատում է գործի հիմնաւորութեան և շուտափոյթ գլուխ գալուն։

Ս. Գարագաշ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ

Այսօր, երեկոյեան ժամը $7^1/_2$-ին նշանակված է Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան հրապարակային նիստը նոյն Ընկերութեան գրադարան-թանգարանի դահլիճում։ Փիլիսոփայութեան դօկտոր Հայրապետ Մուսայէլեանը կը դասախօսէ «Համայնական հողատիրութիւնը Անդրկովկասում» նիւթի մասին։ Աշակերտներին մուտքը արգելված է։

Կիրակի օրը. ամսիս 2-ին, տեղի ունեցաւ Ալ. Բիշմիշեանի թաղումը։ Վաղ առաւօտեան հանգուցեալի աճիւնը դուրս բերվեց տնից և նախ քան եկեղեցի տանելը հանգիստ տրվեց Գայեանեան դպրոցի առաջ, որտեղ դպրոցի տեսուչ Սարգիս Աբովեանը դրուատեց հանգուցեալին որպէս դպրոցի խնամակալի և հասարակական գործչի։ Այնուհետև դագաղը տարվեց եկեղեցի։ Ներկայ էին բարեգործական, կրթական, հասարակական հիմնարկութիւնների և խմբագրութիւնների ներկայացուցիչներ և բազմաթիւ անձինք։ Ներկայ էր նաև Թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոս։ Եկեղեցում դամբանական խօսեց Բենիկ վարդապետը։ Թաղումը եղաւ Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ Դագաղի վրա դրված էին բազմաթիւ պսակներ։

Թիֆլիսում մելիօրատիվ համագումար կազմակերպող կոմիտէտը դիմել է նահանգապետին խնդրելով թոյլատրել իրան սեփական օրգան հրատարակելու «Кавказскій меліораціонный бюллетень» անունով, և խմբագրութեամբ ինժ. Ա. Մ. Ֆօն-Էսսէնի։

Թիֆլիսի քաղաքագլխի պաշտօնակատարը հաղորդել է երկրագործութեան դեպարտամենտի Կովկասի լիազօրին քաղ. դումայի որոշումը Մուշտայիդի միջով ճանապարհ անց կացնելու մասին։ Քաղաքագլխի պաշտօնակատարը խնդրում է կարգադրել, որ փոքրիկ ծառերը և ծեր ծառերը, որ ընկնում են ճանապարհն անցկացնելու տեղի վրա, հեռացվեն հէնց այժմ, որպէս զի այս գարնանը կարելի լինի շինել ճանապարհը։ Թէ ծառերի հեռացման և թէ ճանապարհի կառուցման բոլոր ծախքերը տալու է քաղաքը։

Կիրակի, մարտի 2-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում կայացաւ ժողովրդական համալսարանի հայկական սեկցիայի հերթական դասախօսութիւնը։ Դասախօսում էր Ն. Սարգսեանը «Մարդու ծագումը» հետաքրքրական նիւթի մասին։ Դասախօսութիւնը գրաւել էր լսողների մեծ բազմութիւն, որ օրինակելի կարգապահութեամբ հետեւում էր դասախօսին։ Լսողների կէսից աւելին կազմում էին բանուորները, որ և պէտք է համարել ուրախալի երեւոյթ, որովհետև սեկցիան այդ դասախօսութիւնները կազմակերպում է գլխաւորապէս բանւոր դասակարգի համար։

Հայ Գիւղատնտ. և Տնայնագործ. Ընկ. գարնան ցանքերի համար, գլխաւորապէս բամբակի և խոտի, պատրաստել է անհրաժեշտ քանակութեամբ լաւ տեսակի սերմեր։ Ցիշեալ Ընկերութեանը եղբ. Մանթաշեանները տուել են 2—3 դեսեատին հողամաս Բօրչալուի իրանց կալուածքից, որի վրա Ընկերութիւնը փորձնական ցանքեր է անելու։

Մարտի 1-ին կայացաւ գիւղատնտեսական խորհրդակցութիւն գիւղատնտեսութեան վերատեսուչ Ս. Ն. Տիմօֆէեվի նախագահութեամբ։ Այդ խորհրդակցութեան մէջ քննվեց բուսաբանական այգու և նրան կից բակտերիօլօգիական լաբօրատորիայի նախահաշիւը, որը կազմում է 12,000 ր.։

Ներկայումս Թիֆլիսում է գտնվում Բաքուի քաղաքագլուխ Լ. Լ. Բիչ, որ եկել է պաշտօնական գործերով։

Բժ. Վ. Ա. Խաչատրեանին թոյլատրված է Թիֆլիսում ռուսերէն լեզուով բժշկական ամսաթերթ հրատարակելու, «Журналъ Лечебникъ» անունով։

Այս օրերս Պետերբուրգից Թիֆլիս է գալու ֆուտուրիստ Կուլբին, որը մարտի 7-ին Արտիստական Ընկ. դահլիճում մի դասախօսութիւն է կարդալու ֆուտուրիզմի մասին։

Այսօր, ամսիս 4-ին, նշանակված է քաղ. վարչութեան առանձին յանձնաժողովի նիստը, քաղաքային վերահսկիչների շտատը քննելու համար։

Սուրբ-Սարգսի ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը դիմել է նահանգապետին, խնդրելով թոյլատրել եկող ապրիլի 7-ին մի զբօսանք կազմակերպելու յօգուտ դպրոցի։

Մօտ օրերս Թիֆլիս է գալու Անօնիմ Ընկ. լիազօր Ռօբին։ Նրա գալը, ինչպէս ասում են, կապ ունի տրամվայը քաղաքին տալու հետ։

Ինչպէս յայտնի է, քաղ. դումայի կողմից էլեկտրաքարշի յանձնաժողովի անդամներ են ընտրված իրաւատուներ՝ Բաղդասարեան, իշխ. Վաչնաձէ, Վեսելովզօրով, Գալստեան, Պ. Մ. Դօլուխանեան, Քանանօվ, Կասվերով, Լոռիկէվ, Մամուլօվ, Մարտիրոսեան, Մինկէվիչ, Տէրտէրեան, իսկ դրանց փոխանորդներ՝ Ուռեշեվ և Անտոնով։ Այժմ նահանգապետը դրանց հաստատել է իրանց պաշտօնում։

Քաղաքային քարտուղարի ընտրութիւնը նշանակված է մարտի 10-ին։ Նախ քան ընտրութիւնը կը կայանայ իրաւատուների խորհրդակցութիւն։

Վրաց մէջ Գրագիտութիւն Տարածող Ընկ. այս տարի 300 րուբլի մրցանակ է նշանակել գրական ամենալաւ երկի համար։ Մրցութեանը մասնակցողները իրանց գրուածքները պէտք է ներկայացնեն ընկ. վարչութեան ոչ ուշ քան 1915 թ. յունվարի 1-ը։

ԿՈՎԿԱՍ

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Երեւանի ճիւղի վարչութիւնը փետրվարից բաց է արել Երեւանում «Խ. Աբովեան» անունով գրադարան-ընթերցարան։

Երեւանից մեզ գրում են. «Ամիսներ առաջ զանազան պատճառներով «վարչական կարգով» բանտարկված մօտ քառասուն հոգուց այս օրերս՝ միանգամայն արդար ճանաչվելով՝ ազատվեցին հինգ հոգի, որոնց թւում նաև «Նոր Մամուլի» խմբագիր Մուշեղ Բագրատունին։

«Եղանակը յանկարծ ցրտեց։ Երկինքն ամպած է։ Կատաղի քամին ոռնոցով տատանում է քնից նոր արթնացող մերկ ծառերը։ Երեւանի ինքնիշխան փոշին հսկայական ալիքներով ծփում է քաղաքի վրա։ Սաստիկ քամուն հետեւեց թեթեւ անձրեւ։ Փոշին նստեց. երեկոյեան դէմ նորից երկինքը պարզեց։ Առուներից վշշոցով հոսում է սովորական ջուրը. փողոցները ջրելու համար նշանակված օրական 30,000 վեդրօ ջուրը զուր կորչում է «Դրխբուլաղի» ջրմուղներից, իսկ քաղաքացիք փոշու առատ վաննաներ են ընդունում առաւօտից մինչեւ երեկոյ. պատճառը՝ մեր բազմաձայն ձայնաւորների «արթուն» բարեխղճութիւնն է։

«Վերջապէս մի խումբ ինտելիգենտներ որոշել են ներկայացում տալ յօգուտ Խ. Աբովեանի արձանի։ Փառք Երեւանին, որ ինքն էլ մասնակից կը լինի արձանին»։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Մարտի 2-ին, Գոլովինսկի պր. վրա գտնվող «Օրիանտ» հիւրանոցում յանկարծամահ եղաւ պաշտօնաթող գեներալ մայոր Պետր Պետրովիչ Շուբինսկի, 56 տարեկան:

✦ Մարտի 2-ին, Թիֆլիսի բնակչուհի Մարիամ Բաղդասարեան յայտնեց ոստիկանութեան, որ անցած փետր. 28-ին իր բնակարանը մտան Թիֆլ. բնակչուհիներ Աննա Օհանեան և Եկատերինա Խուբաշվիլի և, առաջինը իր ձեռքին պահած մի դանակ, իսկ երկրորդը մի խարազան, պահանջեցին ցոյց տալ ականջի օղերը, իսկ երբ նա հրաժարվեց, յիշեալ կանայք զօռով հանեցին նրա ականջից օղերը, մատներից մատանիները և արկղիկը կոտրելով տարան մի շարք արծաթէ իրեր 108 ր. արժողութեամբ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց յիշեալ կանանց, բայց նրանք իրանց յանցաւոր չեն համարում և ասում են, որ իրանք տեկ. Բաղդասարեանի տունը գնացել են որպէս բարեկամուհիներ. երբէք չեն սպառնացել նրան և ոչ մի իր չեն յափշտակել նրանից:

ԳԻՏՈՒԹ. ԳՐԱԿԱՆ.. ԳԵՂԱՐ.

ՍՕՖԻԱ ԴԱՆԻԷԼ-ԲԷԿԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Արտասանված Հ. Գրողների Ընկ. փետրվարի 27-ի երեկոյթին)

Թէև այսօրվայ երեկոյթը նուիրված պէտք է լինէր «Կինը հայ գրականութեան մէջ» թեմային, բայց որովհետև այդպիսի մի տեսութիւն անելու համար հարկաւոր է պատրաստված լինել, ուստի մենք կը բաւականանանք մի թեթև զրոյցով՝ հայ կնոջ անցեալի և ներկայի մասին:

Կողմնակից լինելով կնոջ լիակատար ազատագրութեանը, նրա իրաւունքների, նրա քաղաքացիական և նոյն իսկ քաղաքական իրաւունքների հաւասարեցմանը, մենք ողջունում ենք կնոջ առաջադիմութիւնը ընդհանրապէս և հայ կնոջ զարգացումը՝ մասնաւորապէս:

[illegible]

պահանջում: Նա մեծ դեր ունի կատարելու հայի բարոյական ու մտաւոր վերածնութեան գործում թէ իբրև մայր և թէ իբրև հասարակութեան անդամ:

Կինը մեծ ուժ է, իսկ սիրող, գաղափարական կինը մի հսկայ, մի հզօր ուժ: Մեր հասարակութեան առաջադիմութիւնը կախված է կնոջ մասնակցութիւնից: Ընտանեկան բարոյականութիւնը, ուրեմն և հասարակութեան բարոյականութիւնը կախված է կնոջ բարոյական-մտաւոր զարգացումից: Պատմութիւնը մեզ ցոյց է տալիս, որ բարոյական, փիլիսոփայական, հասարակական գաղափարներից միայն նրանք են աջողութիւն ունեցել, մարդկութիւնը վերանորոգել, որոնց համակրել, որոնց մասնակցել է կինը:

Իսկ ինչ նոր բարոյական հիմունքներ մտցրեց մեր կեանքի մէջ նոր կինը:

Ո՞ւր է նրա մէջ հայուհուն յատուկ բարոյական կորովը, նոյնիսկ գաղափարականութիւնը:

5-րդ դարի կանայք նահատակվում էին քրիստոնէական բարձր գաղափարի համար. յետագայ տարիներում հայ կինը իր օջախի, իր ընտանիքի պաշտամունքով էր ապրում. այդ գաղափարին նա զոհաբերում էր ամեն ինչ. և եթէ մինչև այժմ, չը նայած պատմական տաժանելի պայմաններին, հայ ծուխը չէ կտրվել, եթէ մինչև այժմ հայ օջախը չէ մարել, դրանով մենք պարտաւոր ենք մեր նախամայրերին:

Այսպէս էր անցեալում: Իսկ ա՞յժմ. ծրն է ժամանակակից հայուհուն ոգևորող իդէալը, նրա սրբութիւնը: Ի՞նչն է նրա դաւանանքը. ինչ սկզբունքներով է նա ղեկավարվում. ինչ է նա սիրում: Հայութիւնը. նրա վերացական գաղափա՞րը: Ոչ: Կրթված հայուհին անտես է անում մայրենի լեզուն, մայրենի գրականութիւնը. խորշում է հայութիւնից: Ի՞նչ է սիրում ուրեմն հայուհին. չէ՞ որ սէրը մի զօրեղ, ստեղծագործական ուժ է: Մարդկութեան ամբողջ պատմութեան մէջ սէրը միշտ եղել է ամենազօրեղ, ամենաանյաղթելի ուժը: Ի՞նչ է սիրում ժամանակակից կրթված հայուհին: Թող ներվի մեզ ասելու՝ նա սիրում է միայն նիւթականը...

Դա ունի ի հարկէ իր պատճառները:

Նախ, այսպէս ասած, ազատագրված կինը դեռ չէ գտել իր ուղին. նա դուրս է եկել աւանդական կարգերի շրջանից և իւրացնելով քաղաքակրթութեան արտաքինը միայն՝ մնացել է կանգնած երկու հոսանքների մէջ տեղը, հնի և նորի շեմքին:

Պէտք է ասել և այն, որ կնոջ գործունէութեան վրա միշտ ծանրացել է տղամարդու հեղինակութեան ուժը: Կինը յարմարվում է տղամարդու պահանջներին, տղամարդու ճաշակին:

Ժամանակակից ինտելիգենտ անուանվող տղամարդը շատ սահմանափակ է իր պահանջներում: Կնոջ մէջ նա որոնում է փոքր ինչ քաղաքակրթական ձևեր և մեծ օժիտ. կնոջ հոգեկան աշխարհը, նրա աշխարհահայեցողութիւնը, նրա մարդկային ամենանուրբ հակումները մեծ արժէք չեն ներկայացնում ժամանակակից կրթված հայ տղամարդու համար:

Իսկ այն տղամարդիկ, որոնք կնոջ մէջ որոնում են հոգեկան գեղեցկութիւն, պարկեշտութիւն, զարգացած ինտելլեկտ ու նրբութիւն, ստիպված են օտարազգի կանանց մէջ որոնել իրանց իդէալը, որովհետև՝ որքան էլ ծանր լինի մեզ, բայց պէտք է խոստովանվել, որ կրթված հայ կինը զուրկ է վերոյիշեալ յատկութիւններից: Եւ դա հասկանալի է: Մենք ունենք միայն կրթված հայուհիների մի երկու սերունդներ. այդ կարճ ժամանակամիջոցում չէր կարող մշակվել, ազատագրվել հայ կնոջ հոգեբանութիւնը: Ահա ինչու մենք համոզված ենք, որ ներկայ դրութիւնը մի անցողական, ժամանակաւոր երևոյթ է: Մենք հաւատում ենք հայ կնոջ բնածին հոգեկան կորովին, նրա բարոյական կենսունակութեանը: Մենք հաւատում ենք, որ հայ կինը կը գտնէ իր ուղին և պատուաւոր տեղ կը բռնի կուլտուրական մարդկութեան կանանց շարքերում. և այդ վերածնված հայուհուն մենք կուզէինք դիմել բանաստեղծի խօսքերով.

«Дорогою свободной
Иди, куда зоветъ тебя
свободный умъ».

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թ. Հ. Երաժշտական Ընկերութեան նշանակած մրցանակաբաշխութեան հետևանքները

Թիֆլիս, 28 փետրվարի

Թ. Հ. Երաժշտ. Ընկերութիւնը դեռ անցեալ տարվայ մայիսին երկու մրցանակ նշանակեց, յատկացնելով 100 ր. տասն աջող մանկական երգերի համար և 50 ր.՝ մի աջող խմբերգի կամ ռոմանսի համար: Ժամանակ տրված էր մինչև 1913-ի նոյեմ. 20-ը. վարչութիւնը պօստային հանգամանքները ի նկատի առնելով մի շաբաթով էլ երկարացրեց ժամանակը: Այդ ժամանակամիջոցում ստացվեցին 6 երգարան մօտ 70 մանկական երգերով առաջին մրցանակի համար և երեք երգ՝ երկրորդ մրցանակի համար: Ժիւրիի անդամներ ընտրված էին պ. պ. Ի. Այսբերգ, Զախ. Պալիեվ, Յ. Տէր-Դաւթեան և Սպ. Մելիքեան:

Ժիւրին 4 նիստ նուիրեց այդ երկերի քննութեանը և եկաւ հետևեալ եզրակացութեան, որը և առաջ ենք բերում ի գիտութիւն հասարակութեան և մրցանակին մասնակցողներին:

«Թ. Հ. Երաժշ. Ընկ. ընտրած ժիւրին քննելով ներկայացրած աշխատութիւնները (Կեգուրի, Կրեզոյի, Անյայտի, Արգաս Տիրակունու, Հայկազունու, Սև շրջանակի, Օֆորտի, X.-ի և Կարլոյի), եկաւ միաձայն հետևեալ եզրակացութեան.

«Մանկական երգարանից աչքի է ընկնում Անյայտինը, որը իր բովանդակութեան գեղեցկութեան և երաժշտականութեան համար արժանանում է «գովասանքի», բայց ոչ մրցանակի, որովհետև պարունակած երգերը մանկական չեն, մատչելի չեն երեխաներին շարադրութեան դժուարին ոճի և աբնելեան գոյնի բացարձակ բացակայութեան պատճառներով:

«Խմբական երգերից և ռոմանսներից ամենից աջողը X.-ի «Կոչ» ռոմանսն է, որը արժանանում է «գովասանքի» իր արևելեան գոյնի և առհասարակ երաժշտական արժանիքների համար, բայց ոչ մրցանակի՝ գրութեան անբաւարար տեխնիկայի պատճառով»:

Արձանագրութիւնը ստորագրել են.

Նախագահ՝ Ի. Այսբերգ
Անդամներ՝ Յ. Տ. Դաւթեան
Զախ. Պալիեվ
Անդամ-քարտուղար՝ Սպ. Մելիքեան

«Անյայտի» և «X.»-ի փակ ծրարները վարչութիւնը կը բանայ և կը յայտարարէ նրանց իսկական անունները, միայն այդ պսևդոնիմ կրող անձանց թոյլտուութիւնից յետոյ:

Փոխ-Նախագահ՝ Թ. Հ. Երաժ. Ընկ.
Սպ. Մելիքեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Այն հանգամանքի մէջ, որ Բեռլինի աւստրիական դեսպանը անակնկալ մեկնեց Վիէննա, ուր ունկնդրութեան ընդունվեց Ֆրանց-Յովսէփ կայսրից, և երկարատև խորհրդակցեց կոմս Բերխտոլդի հետ, տեղեակ շրջանները տեսնում են շատ վատ նշան Ռուսաստանի և Գերմանիայի ներկայ լարված յարաբերութիւնների վախճանի նկատմամբ: Նոյնպիսի վատ նշան է համարվում նաև աւստրիական զինուորական խորհրդի գաղտնի նիստեր կայացնելը:

✦ Գերմանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը պաշտօնապէս հերքում է այն տեղեկութիւնը՝ թէ իբր ռուսաց դեսպանը Բեռլինում դիւանագիտական առաջադրութիւն է արել գերմանական մամուլի արշաւանքի առիթով: Թէև մի կողմից էլ ֆօն-Եագովը իր կողմից յայտնում է, որ իբր թէ յիշեալ արշաւանքին գերմանական արտաքին գործերի մինիստրութիւնը մասնակից չէ:

✦ Կ. Պօլսի անգլիական դեսպան Մալէտը յամառ կերպով առաջարկեց իր կառավարութեանը պաշտպանել Թիւրքիայի կղզիների հարցում, որպէսզի մի կողմից խափանվեն գերմանական դեսպան ֆօն-Վագենհէյմի գործողութիւնները, իսկ միւս կողմից, որպէսզի Անգլիան իբրև վարձհատուցումն մի քանի կօնցէսիաներ ձեռք ձգէ Փոքր-Ասիայում:

Խմբագիր-հրատարակիչ՝
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բժշկ. Բ. Նաւասարդեանի
Հիմնված 1880 թ.
(Դուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
ԱՄԵՆ օր, բացի կիրակի օրերից
606»-ի և «914»-ի ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ առ. 11—12 ժ.

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներաւորութեան վեներական (սիֆիլիս) հիւանդութիւն:
Բ. Գ. ԱՂԱՄԲԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին ջղային և երեխայոց հիւանդութ.:
Ձ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:
Մ. Մ. ԲԵՆԻԱՄՕՎԻՉ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի, քթի հիւանդութ.:
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վերքաւորութեան և միզառնու. հիւ.:
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:
Վճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի: Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
1. 0—25

ՆԷՎՐԱՍՏԷՆԻԱՆ

եւ ջղային հիւանդութիւնները, սեռական թուլութիւնը, նէվրալգիան, ողնաշարի հիւանդ., կաթուածները, սրտի հիւանդութ., զառամեալ դրութիւնը, հիւծուածութիւնն ու նիհարութիւնը մեծ աջողութեամբ բժշկւում է Սպերմին-Պէլը, որի մասին վկայում են աշխարհիս ամենայայտնի բժիշկների բազմաթիւ դիտողութիւնները գրականութեան մէջ:

Սպէրմին-Պէլը միակ իսկական, բազմակողմանի փորձված Սպէրմինն է, այդ պատճառով էլ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել

„ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ“ անուան վրա և չը գնել կեղծուածները, հեղուկներ և սերմային գեղձերից պատրաստված մահլամներ, որպէս անպէտք նմանողութիւններ, որոնք թէ յատկութեամբ և թէ ներգործութեամբ Սպէրմին-Պէլի հետ ոչ մի առնչութիւն չունեն և յաճախ պարունակում են առողջութեան համար վնասակար տարրեր:

Ցանկացողներին ուղարկվում է ձրիաբար «Цѣлебное дѣйствіе Спермина» գիրքը. ամբողջ օրգանոտէրապիայով հետաքրքրվողներին ուղարկվում է՝ 4 հատ 7-կոպէկանոց նամականիշ ստանալուց յետոյ՝ նոր լոյս տեսած «Цѣлительныя силы организма» գիրքը:

Սպէրմին-Պէլին կայ ամենուրեք:

Профессоръ Д-ръ П Е Л Ь и С-вья С.П.Б.
Մատակարար Նորին Կայսերական Մեծ. Դրան.

№ 3. (М. 8663) 0—2

Բ Ժ Ի Շ Կ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՓՈԽԱԴՐՎԵՑ նոր բնակարան Սօլօլակում, Բէբուտովսկայա փող. № 38.
Ներքին և երեխաների հիւանդ., մասնագէտ ստամոքսային և աղիքային հիւանդ.: Էլեքտրոտէրապիա: Ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—11-ը և երեկ. ժամը 5—7-ը:
Տելեֆոն № 388.
(ա. օ.) 112. 100—17

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Մարտի 10-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին
ՄԵԾ-ՂԱՐԱՔԻԼԻՍԱՅԻ
շինական դատարանում նշանակված է
ՋՐԱՆՑՔԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ԱՃՈՒՐԴԸ:
Նախօրօք պայմանների հետ կարելի է ծանօթանալ յանձնախմբի նախագահ՝ Մ. Ջոհբաբեանի մօտ:
(ա. օ.) 188. 3—1

ՍՏՕՄԱՏՕԼ
ԱՏԱՄԻ ԷԼԻԿՍԻՐ
Ատամներն ամրացնում է և առողջ դրութեան մէջ պահում, պնդացնում է լնդերքը և ախտահանում է բերանի խոռոչը:
Սրուակի գինը 1 ր. 50 կ., 1 ր. և 50 կ.:
ՍՏՕՄԱՏՕԼ ԸՆԿ.
Ստոկհոլմում.
Պահեստը Կովկասեան Ընկ. Դեղային Ապրանքների խանութում:
(М. 50498) 8—3

Ախալցխայի հայոց ս. Փրկիչ եկ. ծխ. հոգաբարձութիւնը յայտնում է ընդհանուր հասարակութեան, որ առաջիկայ մարտի 23-ին ցերեկվայ ժամը 12-ին Կարապետեան դպրոցում գտնված հոգաբարձական գրասենեակում նշանակված է **աճուրդ** առանց կրկնաճուրդի, կապալով տալու ս. Փրկիչ եկեղեցու Ախալքալաքի գաւառում գտնված ազատ արօտատեղերը, որոնք մինչև այժմ տրվել են կապալով Կարզախի, Սուլդայի և Տաբէշի համայնքներին: Ցանկացողները, մանրամասն պայմանների հետ ծանօթանալու համար, պէտք է դիմեն հոգաբարձութեան մինչև աճուրդի օրը:
Նախագահող՝ Մ. Սաղաթէլեան
Քարտուղար՝ Ս. Ճգնաճեան
(օ. մ.) 178. 3—3

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԵՇՉԱՆՆԵՐԻ ԱՒԱԳԸ

սրանով յայտնում է Թիֆլիսի մեշչաններին.

1-ին, որ Թիֆլիսի մեշչանների ընկերութեան լիազօրների (պատգամաւորների) ընտրութիւնը երեք տարով (1914—1916 թ.), թւով 100 հոգի, լիազօրների ընդհանուր ժողովի որոշմամբ, որ կայացաւ անցած յունվարի 24-ին և հաստատվեց Թիֆլիսի պ. նահանգապետի կողմից՝ **պէտք է կատարվի բաժիններով,** այսինքն. I բաժնի մէջ մտնում են՝ 1, 2 և 3-դ ոստիկանական թաղամասում բնակվող մեշչանները, II բաժնի մէջ—4, 5 և 6 թաղամ. մեշչ., III բաժնի—7, 8 և 9 թաղ. մեշչ. և IV բաժնի մէջ—10, 11 և 12 թաղ., ըստ որում 100 ընտրվող լիազօրները բաժանված են հետևեալ կերպով. I բաժնից ընտրվում են 18 լիազօրներ, II-ից—28 լիազօր. III-ից—32 լիազօր և IV—22 լիազօր:

2-դ, որ ԱՅԴ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԱՏԱՐՎԵԼՈՒ ԵՆ Մեշչանների Աւագի նախագահութեամբ **իւրաքանչիւր բաժնի առանձին, մեշչանների վարչութեան շէնքում** (Վելիկօկնեաժեսկայա, № 17.) առաւօտեան ժամը 10-ին, ՀԵՏԵՒԵԱԼ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ.

Առաջին բաժինը (1, 2 և 3 թաղ.—18 լիազօր) մարտի 9-ին
Երկրորդ » (4, 5 և 6 թաղ.—28 ») մարտի 16-ին
Երրորդ » (7, 8 և 9 թաղ.—32 ») մարտի 23-ին
և չորրորդ » (10, 11 և 12 թ.—22 ») մարտի 30-ին:

Տեղեկացնելով այս մասին, Մեշչանների Աւագը հրաւիրում է Թիֆլիսի մեշչաններին, որոնք օրէնքով ձայն ունեն յիշեալ ընտրութիւնների վերաբերմամբ, մասնակցել վերջիններիս, ԲԱԺՆՈՎ, ԻՐԱՆՑ ՆԵՐԿԱՅ ԲՆԱԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԻՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ, որի համար խնդրում է ՎԱՂՕՐՕՔ ԵՒ ՀՆԱՐԱՒՈՐ ԵՂԱԾԻՆ ՉԱՓ, ՈՉ ՈՒՇ ՔԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ԵՐԿՈՒ ՕՐ ԱՌԱՋ, ձեռք բերել մուտքի տոմսակներ, առանց որի ոչ-ոքի թոյլ չի տրվի մտնել ընտրութեան դահլիճ:

Ընտրական ժողովի մուտքի տոմսակները ԿԸ ՏՐՎԵՆ Մեշչանների Վարչութեան մէջ ԱՄԵՆ ՕՐ ս. տ. մարտի 3-ից սկսած, առաւօտեան ժամը 11-ից մինչև 2-ը ցերեկվայ, բացի կիրակի և տօն օրերից:

Դրա հետ միասին նախօրօք յայտնվում է մեշչաններին, որ ընտրութիւններին օրէնքով մասնակցել չեն կարող, ա) 25 տար. պակաս հասակ ունեցողները, բ) այն անձինք, որոնց իրաւունքը սահմանափակված է 15 յօդ. կանոնադրութեան 582 յօդ. (ծանօթ. 1899 թ. հրատ. օրէնքի I հատոր, IX օրէնսգրքի) և գ) այն անձինք, որոնք մինչև այժմ չեն մտած կամերալնի գրութեան մէջ կամ, որոշած կարգով, մեշչանական վարչութեան ցանկը:

(ա. օ.) 176. 3—3

ԱՇԽԱՐՀԷ ԱՇԽԱՐՀ
ԿԱՄ
20,000 ՎԵՐՍՏ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ

Գեղարուեստական ուղևորութիւն
ԳԱՐԵԳԻՆ ԼԵՒՈՆԵԱՆԻ
Ուսումնասիրութիւններ և տպաւորութիւններ: (Բազմաթիւ պատկերներով):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Հատոր առաջին
Պոնտոսի կովկասեան ափերը.—Բաթում, Սուխում, Նոր-Աֆոն, Նովոռօսիսկ:
Ղրիմ.—Թէոդոսիա, Սիմֆէրոպոլ, Բախչիսարայ, Եալտա, Սևաստոպոլ:
Միջին Ռուսաստան.—Եկատերինոդար, Ռոստով, Նոր-Նախիջևան, Մինսկ, Սմոլենսկ:
Ցարերի մայրաքաղաքները.—Մոսկվա, Պետերբուրգ:
Ֆինլանդիա.—Վըբօրգ, Իմատրա, Հէլսինգֆորս, Աբօ:
Լեհաստան.—Վարշավա, Լիտովսկ:

Հատոր երկրորդ
Շուէդիա.—Ստոքհոլմ, Ուպսալա, Մալմօ, Տրելբօրգ:
Պրուսիա.—Բեռլին, Հանովէր, Օսնաբրուկ, Հալլէ, Բրեսլաու:
Սաքսոնիա.—Լայպցիգ, Դրէզդէն:
Աւստրիա.—Լեմբէրգ, Կրակով, Վիէննա, Պրագա:

Հատոր երրորդ
Իտալիա.—Ուդինօ, Վենետիկ, Վերոնա, Բօլօնիա, Ֆլօրէնցիա, Հռոմ, Նէապոլ, (Պոմպէյ և Վեզուվ) Գենուա, Միլան:
Շվէյցարիա.—Լօզան, Ժընէվ, Մօնդրէ, Շիլիօն:

Հատոր չորրորդ
Ֆրանսիա.—Լիօն, Դիժօն, Պարիզ, Կալէ:
Անգլիա.—Դուվր, Լօնդօն:

Հատոր հինգերորդ
Բէլգիա.—Օստանդ, Բրիւսէլ, Անտվերպէն:
Հօլլանդիա.—Ռօտերդամ, Հաագա, Ամստերդամ, Զաանդամ:

Ամբողջ գործը կազմում է մօտ 2000 երես «Գեղարուեստի» դիրքով:

ԳԻՆԸ 25 ՌՈՒԲԼԻ

Բացված է բաժանորդագրութիւն առաջին հատորի համար—4 ՌՈՒԲԼԻ:
Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Гарегину Левонянъ. Արտասահմանից՝ Tiflis (Caucase Russie) G. Lévonian.
Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում «Գեղարուեստի» խմբագրատանը (Большая Ванкская № 4), ինչպէս և «Cafe Central» սրճարանում, Երևանեան հրապարակ:
(ե.) 145. 10—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный